БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, ҚЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиннген

1952 август 10 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 155 (2585)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

Бо хүн—ССРЭ-ниң Шериг-Далай Флодунуң хүнү.

Совет улустуң Шериг-Далай Флодунуң Хүнү

Совет улус бодунуң база бир чаңчыккан байырлалы—ССРЭ-ниң Шериг-Далай Флодунуң Хүнүн бо хүн демдеглеп турар.

Бистиң Төрээн чуртувус — далайның улуг державазы. Ооң далай кызыгаары дөртен чеди муң ажыг километр болгаш бүгү кызыгаар шугумунуң үштүң ийи кезии далайларны болгаш хемнерни дамчып эрткен.

Орустуң флодунуң төөгүзү улуг алдарлыг. Бистиң Шериг-Далай Флодувус совет улустуң изиг ынакшылы-биле бүргеткен. Орустуң далайжылары Азияның Оожум океан эриктерин болгаш Соңгу Американы ажыткан, Оожум океанның янзы-бүрү кезектеринге шинчилел ажылын чоруткан. Орус эртемденнер Антарктиданы ажыткан, ынчангаш Мурнуу поляр төгерииниң иштинде кургаг чер чок деп барыын европачыларның мегечи теориязын херек кырында көргүзүг-биле буруу шапкан. Орустуң далайжыларының чедиишкиннерин тураскаап адаан черлер делегейде чүс-чүзү-биле санатынып турар. Шериг-Далай эртемин сайзырадырынга орустуң алдарлыг далайжылары Ушаков, Лазарев, Нахимов, Бутаков, Макаров болгаш оон-даа өскелер боттарының улуг салыышкыннарын киргеннер. Суг адаа-биле чоруур хемени делегейде бир-ле дугаар бистиң чуртувус тургускан, корабльдериниң чаа-чаа хевирлери кылдынган.

Орус флоттуң эртемниг болгаш лайынчы чаңчылдарын совет далайжылар салгаан болгаш улам байыткан. Бистиң чуртувуста чурттуң далай талазы-биле кызыгаарын камгалап билир эн-не күштүг Шериг-Далай Флоду тургустунган. Ооң организакчызы болгаш сорук киирикчизи бистиң большевик партиявыс база улустарның ынак баштыңчызы улуг Сталин болган.

Ажылчы чонну хостаар дээш, бистиң чуртувуска совет эрге-чагырганы доктаадып тургузар дээш демиселге революстуг далайжыларның улуг рольдуг болганы билдингир. «Аврора» деп крейсер бодунуң үгербооларының дааштаашкыны-биле чаа эраның—социалистиг улуг революцияның эгезин медеглээн. Октябрьның штурмнарының хүннеринде, даштыкы шериг интервенциязының болгаш хамааты дайынның чылдарында далай шериниң дайынчылары бүгү улустуң бүзүрелин быжыктырган. Хамааты дайынның баштайгы чылдары кол нуруузунда ажылчыннарның болгаш матростарның күжү-биле чоруп турган.

Тайбың тургузуушкуннуң сталинчы беш чылдарында совет улус бистиң Төрээн чуртувусту индустриалдыг-колхозчу социалистиг улуг күрүне кылдыр хуулдурган, ооң күчү-шыдалын быжыглаан, социализм чуртунуң бирги чергениң Чепсектиг Күштерин тургускан.

Гитлерлиг эжелекчилерге удур Ада-чурттуң Улуг дайыны совет улуска, ооң Армиязынга, Авиациязынга болгаш Флодунга шылгалда болган. Совет дайынчы далайжылар ол дайынның чылдарында туруштуг болгаш маадырлыг, дайынчы идепкейлиг болгаш мергежилдиг чоруубиле Төрээн чурт, коммунистиг партия, эш Сталин дээш кызыгаар чок бердингенин көргүскеннер.

Ада-чурттуң дайынының дөрт чылдарының дургузунда совет далайжылар Балтий, Баренцов болгаш Кара далайларга, Волгага, Дунайга болгаш Днепрге улуг тиилелгелерни дайзынга удур тулчуушкуннарга чедип алганнар. Ол болза, орус далайжыларның алдарлыг төөгүзүнүң чыл демдеглелинде чаа арыннар болуп бижитинген. Совет Төрээн чурттуң мурнунга хүлээлгезин флот ол дайынга эчизинге чедир күүсеткен.

Гитлерлиг Германияның болгаш империалистиг Японияның чылча шаптырганы болза, совет ниитилел болгаш күрүне тургузуунуң, Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң бүгү-делегей ужур-дузалыг тиилелгези болган. Совет улус социалистиг күрүнениң кургаг чер болгаш далай талазы-биле кызыгаарын улам быжыглап алган, бистиң Төрээн чуртувустуң кызыгаары кажан-даа амгызы ышкаш ындыг таарымчалыг туруп көрбээн.

Совет улус бодунуң флоду ам-даа күчү-күштүг болурун күзеп турар деп эш Сталин айыткан. Сталинчы сагыш салыышкынын ап турар совет далайжы дайынчылар дайын сөөлүндеги үеде дайынчы болгаш политиктиг өөредилгеге база техниканы шиңгээдип алыр, быжыг чурумнуг болгаш организастыг чорукту быжыглаар талазы-биле улуг чедиишкиннерлиг болган. Судно тудуунуң заводтарында онаалдаларны ажыр күүседир дээш социалистиг чарыш калбарган. ДОСААФ-тың хүрээлениниң өзүлдези болгаш оон ажыл чорудулгазында ажылчы чоннуң идепкейлиг киржилгези болза, флотка бүгү улустуң ынакшылының база бир көргүзүү болур. Муң-муң аныяк совет патриоттар ажылдавышаан, далай херээн күзелдии-биле өөренип, суг спортунуң бүгү-ле көргүзүглерин кылып турарлар.

Тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң күүлүг лагерин баштап турар Совет Эвилели дайынны болдурбазының болгаш тайбыңны камгалаарының политиказын чайгылыш чокка туюлунга чедир чорудар. Кыдат Улус Республика, улус демократиязының чуртгары болгаш бүгү чурттарның ак-сеткилдиг кижилери тайбың дээш демиселге Совет Эвилели-биле кады туруп турар.

Бо чылын Шериг-Далай Флодунуң хүнү социалистиг экономиканың болгаш культураның улам ыңай көдүрлүүшкүнүнүң байдалында демдеглетинип турар. Совет улус большевиктер партиязының удуртулгазы-биле коммунизмниң канчаар-даа аажок улуг тудугларын тургузуп турар. Сталинчы ол улуг тудугларын бирээзи—Волга-Доннуң судно чоруур каналы ажыглалда кирген. Социализмниң бүгү делегейде төөгүлүг тиилелгелериниң чыл демдеглелинде чаа алдарлыг арын бижитинген. Волга-Доннуң тудугжуларынга—тургузукчу совет улуска алдар!

Совет улустуң тайбың күш-ажылын бистиң алдарлыг Чепсектиг Күштеривис серемчилелдии-биле камгалап турар. Совет далайжыларның талазындан серемчилелдиг чорукту бедидери, корабльдериниң болгаш кезектериниң кезээде дайынчы белен байдалын хандырары, чурумнуг болгаш организастыг чорукту быжыглаары, дайынчы болгаш политиктиг белеткелдиң тергиидекчилериниң хүрээлеңин улам өстүрери — бистиң быжыг идегеливис болур.

Совет Шериг-Далай Флодунга алдар!

Бистиң күүлүг Шериг-Далай Флодувустуң тургузукчузу, совет улустуң ынак баштыңчызы, гениймлиг полководчу улуг Сталин делгерезин!

Коммунизмниң улуг тудугларында

Кол Туркмен каналдың унунда шинчилел ажылдары

АШХАБАД. Бо чайын Туркмениядa кончуг изиг болуп турар. Үнүш чок черниң агаар-бойдус талазыбиле дошкун байдалын, ышкам изинн ажып эртпишаан, Кара-Кумнарның разведчиктери канчаар-даа аажок улуг күжениишкин-биле ажылдап турарлар.

Туркмениянның геология эргелелиниң кол инженери эш В. А. Матвеев СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседазынга Кол Туркмен каналдың унунда шинчилел ажылдарының дугайын чугаалаан. Оон чугаалааны болза: Каналдың унунга шинчилелдер чорударының чартык чылда бүдүрүлге планы 112 хуу күүсетинген. Шинчилел ажылдарының июль программазы база-ла чедиишкинниг доозулган.

Механиктиг үттээшкинниң бригадазы найыралдыг ажылдап, чартык чыл онаалгазын 245 хуу күүсеткен. Кызыл-Арват чоогунда чаа суггарылга черлеринде шинчилел ажылдары чорудуп турар мастер Жигайловтуң бригадазы ийиги кварталда 92 муң рубль камнап алган.

Келир үеде суггаттыг болур черлерде ам хемчээл талазы-биле эң улуг ажылдар чоруп турар. Хөрзүнү, ооң дустуг, дустуг эвезин хынамчалыы-биле шинчилеп, эмин эрттир кужурланыр чорукка удур демиселдиң талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылып турар. Довурак адаанда сугнуң чыдар черииниң деңнелин тодарадып турар. Бо чылдың эгезинден бээр Туркменистанның соңгу болгаш мурнуу талаларынга алды муң дөрбелчин километр чедир хемчээлдиг чаа суггарылга черлерин шинчилээн. Бурунгу үеде кончуг улуг шөлдер суггарып чораан черлер болур Каспий далай чоогунда Мешед-Мессарианск ыйгылында черлерни шинчилээринче белеткелдер чоруп турар.

Кара-Кумнардан суг үнер чер тывар дээш шинчээчилер дыка улуг күш үндүрүп турар Кара-Кумнарның элезиннериниң төп ортузунда 800 метр ханы чер үттеп турар. Күчүлүг материал-техниктиг суур тургустунуп турар чер болур Казанджик районунда разведкага ажыглаар болгаш аңаа ажыглаар скважиналар (үттер) казыышкыны чоруп турар, ол скважиналардан арыг суг алыр. Канал унунуң чоогунда девискээрден ижер суглуг кудуктар казып ап болур деп шинчилээн.

Канал унунуң чоогундан тудуг материалдарын дилеп тыварынче болгаш оларның курлавыры кайы-хире хөйүл деп үвени тодарадырынче улуг кичээнгей салып турар.

(СЭТА).

Волга-Доннуң ажыглалга киргенден бээр он хонуктуң дургузунда

ДОНДА-КАЛАЧ. Волга-Доннуң судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналын ажыглалга киргенден бээр он хонук эрткен. Ол үениң дургузунда чаа суг оруу-биле Доннуң хөмүрүн, Кубаньның болгаш Доннуң тараазын, Каманың ыяжын, Уральдың рудазын сөөрткен он-он караваннар эрткен. 40 ажыг судноларны муң-муң пассажирлерни сөөрткен. Бо хүннерде үүгле Калачевск портунга 7 муң хире экскурсантылар чорааннар. Олар Калач — Сталинград, Калач — Цимлянский порт, Калач — Большой Набатовский болгаш өске-даа маршруттар-биле чорааннар.

Ээлчеглер начальниктери, шлюзтерниң механиктери болгаш электрижилери техниканы чедиишкиннии-биле шиңгээдип ап турарлар. Канал-биле судноларны шлюзтеп эрттиреринiң үези ам 20 хуу дүргедээн.

Волга-Доннуң судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналында чүүк саарылгазы хүннүң-не өзүп турар. Ыяштыг салдарны шлюзтээри чедиишкиннии шиңгээтинип турар. Август 5-те Волгадан келген баштайгы ийи сал Донче үнген. Август 6-да Волгадан база ийи сал каналче кирген. Дондан ол каналче чаа дүжүттүң тараазын чүдүрген баржалар кирип турар.

(СЭТА).

Кургаг черлерже шавар халдаашкын

ТАХИА-ТАШ. Кол Туркмен каналдың унунда улуг ажылдар калбарып турар.

Канчаар-даа аажок улуг күштүг, илчирбе дугуйлуг тракторлар элезинниг баалыктарны таварты соонда чораан автомашиналарга орукту ашгап берип чоруп турарлар. Ол автомашиналар тудуг материалдарын, чаа чепсек-херекселдерни болгаш сугну сөөрттүп алган чоруурлар. Эн-не ырак-узак черлерже автомашиналар маннажып чоруп турарлар. Ол дээрге, каналдың унунуң эрттер черлерин шинчилеп, субтропик культураларының, хөвеңниң болгаш сигеннiң келир үеде тарыыр черлериниң кызыгаарларын тодарадып чоруп турар шинчээчилерни сөөрткен машиналар-дыр.

Топографтар болгаш геологтар картографиялыг болгаш геологиялыг ажылдарны кылып турар, иригаторлар болгаш ыяш мелиораторлары база-ла улуг ажылдарны күүседип чоруп турарлар.

Кол Туркмен каналдың тудуушкунунда он-он бульдозёрлер, эн баштай ында барган экскаваторлар ажылдап чоруп турарлар.

Цимлянскийниң суг белдиринге ажылдап турган 303 дээрземснарядты Чарджоудан Аму-Дарьяда аппаргаш тургускан. Ам каш-ла хонгаш өске-даа земснарядтарны Тахиа-Ташка аппарып тургузар деп турар.

(СЭТА).

Дээди школалар чаа өөредилге чылының мурнуу чарыында

Дээди школалар чаа өөредилге чылынга чедиишкиннiг белеткенип турар. Ол школалар ССРЭ-ниң бүгү националдарының төлээлекчилери—370 муң ажыг студентилерни хүлээл алыр. Киреринiң экзаменнериниң баштайгы хүннери аныяктарның билиниң бедиин көргүскен. Ортумак школаларны алдын болгаш мөңгүн медальдерлиг доосканнар-биле дээди өөредилге черлери долдунар. Фабрикаларның, заводтарның, тудугларның, совхозтарның болгаш колхозтарның кончуг эки өөредилгелиг дыка аныяк стахановчулары ам дээди школаларга кирерлер.

Найсыналдын дээди өөредилге черлери эрткен чылга бодааргa дыка хөй, 35 муң ажыг студентилерни киирип алыр. Москваның М. В. Ломоносов аттыг күрүне университети, И. В. Сталин аттыг даг институту, В. М. Молотов аттыг энергетика институту, Г. В. Плеханов аттыг улус ажыл-агыйының институту улам хөй студентилерни хүлээп алыр. Гидротехниктиг тудугларга, чылыг энергетиктиг туруштарга, автоматикага, даг бүдүрүлгелериниң тудуунга, ажыктыг казар байлактарның черин шинчилээриниң разведкаларынга тускай эртемниглер белеткеп бээри калбарар.

Дээди өөредилге черлери чаа-чаа бажыңнар, аудиториялар, өөредилге кабинеттери-биле байыыр.

Дээди өөредилге черлери беш чартык миллион экземпляр хире 277 аттыг өөредилге номнарын болгаш өөредилге херекселдерин алыр. Дыл шинчилелинiң, гидротехниканың теориязының болгаш практиказының талазы-биле, биология болгаш эртемниң өске-даа салбырларының талазы-биле чаа-чаа номнар үнер.

Сентябрь 1-де чурттун 900 ажыг университеттеринге болгаш институттарынга өөредилге эгелээр. Аңаа бир миллион дөрт чүс он алды муң студентилер өөренирлер.

ОБЛАСТЫҢ СИГЕН БОЛГАШ ТАРАА ШӨЛДЕРИНДЕ

Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» колхозта Николай Андреевич Русин бодунуң ак-сеткилдиг күш-ажылы-биле сиген кезилдезиниң машина чепсек-херекселдерин септеп турар. Ам ол тараа ажаап алыышкынының чепсек-херекселдерин септеп турар.

Чурукта: эш Н. А. Русинниң тараа кестирер машинаны септеп турары.

Чуруу **А. Ермолаевтиң.**

Баштайгы хүннерде

Тес-Хем районнуң Үстүкү-Шынаада Молотов аттыг колхозтуң шөлдеринде бо чылын магаданчыг чаагай тараа үнген. Амгы үеде баштайгы тараалар быжып эгелээн.

Райсовет күүскомунуң секретари эш Чигжиттиң бистиң корреспондентивиске чугаалааны болза: ук колхоз август 3-тен эгелеп тараазын быышканнап кезип кирген. Эш Багаанның удуртулгазы-биле хол кадыырлыг 16 кижи беш хүн 6 га арбайны кезип сноптааннар.

Колхозтуң хову бригадазында август 7-ден эгелеп тараа кестирер 2 машина база немешкен. Ол ышкаш Самагалдай МТС-тен ук колхозче август 9-та бир комбайнны база чорудар деп турар.

„Победа“ колхозтуң сиген шөлдеринде

Мал өстүрериниң күрүне планын шевергин боттандырарынга бир кол айтырыг малга четчир эки шынарлыг чем белеткээри болур. Барыын-Хемчик районда «Победа» колхозтуң шөлдеринде 104 кижилиг ийи бригада ажылдап турар. Олар 2 машиналыг, 43 хол кадыырлардыг кестирип турар.

Август 1-ге чедир ажылдың түңнелинде 535 тонна азы 12 сараат тургустунган. Ажылдың темпиниң улам экижидип турар.

Ажыл-ишке кызымак колхозчу

Шагаан-Арыгда «Искра» көлээ ажыл-агый артелиниң тараажыларының бо чылгы кызымак күш-ажылы халас болбаан. Часкы болгаш чайгы хынамчалыг ажылдарның түннелинде артельдиң шөлдеринде элбекшилдиг дүжүт үнген.

Чаагай дүжүттү чидириг чокка ажаап алырынга белеткелдерни чорутпушаан, тараның чайгы кадат хайгааралынче чугула кичээнгейни салып келген. Хүүле, Көдүрге ол ынчаар 60 ажыг га тарааны 81 харлыг Чөлдүр ашак кадарып чайлаан.

Үзүлүлаан-даа болза, онаашкан ажылынга ак-сеткилдиг Чөлдүр ашак өскелерге үлегерлиг болуп, оон бо чылын кадарган тараазындан бичии-даа когарал болбаан. Дүжүт ажаап алыышкыны эгелей берген үеде Чөлдүр ашак шаннарны, сарааттатынган сноптарны камгалаарынга мурнуку ышкаш ак-сеткилдиг мөзү-шынарын илередип шыдаар.

Мал чеминиң белеткелин дүргедедир

Малдың баш санын өстүрериниге болгаш оон продуктулуун бедиериге онза чугула негетииер чүве болза, оон кышкы чемин баш удур чайын белеткеп алыры болур. Ол соруулганы Чөөн-Хемчик районуун Ийме сумузунда Ленин аттыг колхозтуң колхозчулары багай эзес күүседип турар. 90 ажыг колхозчулар 2 бригада болуп алган сиген белеткелинде ажылдап турарлар.

Ол бригадалар бо чылдың июльдун 25-ке чедир 171 га черниң сигенин кезип, 146 ганың сигенин белүп, 26 сарааттарны тургускан. Оон түннелинде колхоз сиген белеткелиниң планын 45 хуу күүсеткен болгаш силос салыышкынының планын ажыр күүсеткен.

Сиген белеткелинде ажылдап турар колхозчуларның аразында социалистиг чарыш калбарып, оларның иштинде мурнакчылар хөй-хөйүбиле илереп турар. Эң ылаңгыя аът-биле сиген кезер машинаның машинизи 65 харлыг эш Кожаа болза, онаашкан ажылдың нормазын хүн-бүрүде 105—110 хуу, хол кадыыры-биле сиген кезикчилери эштер: Дамдын-Билчий, Сусугбей, Чажак-оол, Конгар-оол олар хүн нормазын 110—120 хуу, грабиль биле сиген бөлүкчүлери эштер: Сундуй-оол, Опак олар нормазын үүн санында-ла 100—105 хуу база хол-биле сиген бөлер комсомолчу Өшкү-Саар нормазын хүннүң-не 120 хуу күүседип, эки ажылдап турарлар.

Шеф организастаан

Барыын-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң мал чеми белеткээр ажылынга чедиг чыл школазының коллективи шеф организастаан.

Школаның башкылары, ажылчынлар өөрүп демдеглеп турган.

Дүжүт ажаап алыышкынынга белен

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакыда «Коммунизмче орук» колхоз бо чылдың дүжүт ажаап алыышкынынга белеткелин Шагда-ла дооскан. Ажаап алыышкының календар график планнарын чогаадып кылгаш колхоз баштаар черниң хуралынга бадылап алган.

Дүжүт ажаап алыышкынынга колхозчуларның күжүн деңхуваап тургускан база чепсек херекселдерин шын организастап тургускан.

Чепсек-херекселдериниң талазы-биле 6 тараа кезер машиналарны, 5 аппараттыг сиген кезер машиналарны, 18 тергелерни, 3 молотилка, аът грабилии, 3 сортировкаларны, 1 серилиг шаң болгаш 5 шаң кажаалаарыг база саваң кажаалаар 70 ыяшты белеткээн.

Дүжүт ажаап алыышкынынга ПЕ аъттарны дыштандырып алган болгаш «ГАЗ—51» деп 2 машина тараа кезер «Сталинец» деп комбайн ховуже үнеринге белен.

Хуусаа бетинде күүсеткен

НАЛЬЧИК. Чуртта эң улуг совхозтарның бирээзи — Прималкинскиниң тараа совхозу август 5-те тараа дужаарының планын 20 ажыл хүнүнде хуусаа бетинде дооскан. Күрүне складтарынче эң эки шынарлыг «Одесская—3» болгаш «Новоукраинка—83» деп сорттарның миллион пуд кызылтазын сөөртүп чедирген. Ажыл-агый чери боду күзүн болгаш чазын чажып тарыыр тараа-херекселдерни болгаш материалдарны камныы-биле эдилеп турганының ачызында чер үттекчилери ийи миллион ажыг рубльди күрүнеге камнап бергеннер.

(СЭТА).

Сес айларның программазын күүсеткен

БАКУ. Бузовиниин чер үттээр черниң конторазының коллективи август 6-да сес айның программазын дооскан. Ол планда көрдүнгенинден артыр 14 нефть суургаларын кылгаш, нефтичилерге дужааган. Технология корум-чурумун шыңгыы сагып

(СЭТА).

Бистиң Төрээн чуртувустуң далай кызыгаарының идегелдиг камгалакчызы

ССРЭ-ниң Шериг-Далай Флодунуң Хүнүн бистиң чуртувуста бүгү улустуң улуг байырлалы кылдыр эрттирип турар. Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш бистиң Төрээн чуртувустуң демиселиниң маадырлыг төөгүзүнге эвээш эвес чайыннанчак арыннарны бижээн эрес маадырлыг далайжыларны ажылчы чоннар алдаржыдып өрөөп турар.

ССРЭ—далайның улуг күрүнези. ССРЭ-ниң күрүне кызыгаарларының үштүн ийи кезээнден ажыы далайларның болгаш хемнерниң эриктери-биле эткен. Бистиң чуртувус Атлантика, Оожум болгаш Сонгу Дөштуг океаннар таварыштыр кызыгаарлардыг болгаш ооң эриктерин 14 далайлар чүп турар.

Орус улустуң бүгү төөгүзү далайлар-биле үзүлбес харылзаалыг. Орус далайлакчылар могаг-шылаг чок шинчээчилер болгаш эрес маадырлыг дайынчылар болуп турган XIX үүс чылдың баштайгы чартыында-ла бистиң далайжыларывыс делегейни дээскиндир 36 аян-чоруктарны кылган, ол болза, американнарныңдан болгаш англичаннарныңдан ийи катап хөй.

Кара, Чер ортузу болгаш Балтий далайларга эткен үүс чылда орус флоттуң төөгүте алдарлыг тиилелгери бүгү-делегейге билдингир. Шылгарангай флотоводчулар—Ушаковтуң, Лазаревтиң, Нахимовтуң болгаш Макаровтуң эрес дидим далайлакчылар—Дежневтиң, Челюскиниң, Головниниң, Невельскийниң, эртемденнер болгаш чогаалыкчылар - Можайскийниң, Поповтуң, Крыловтуң, Налётовтуң болгаш ооң-даа өскелериң аттары-биле совет улус чоргаарап турар, олар боттарының ажыдыышкыннары-биле болгаш шинчилелдери-биле далай эртемин болгаш техниказын байыткан.

Орус далайжылар кажан-даа Төрээн чуртунга чалбыыштыг шыакшыл-биле, эрес-дидим, маадырлыг чоруктары-биле болгаш быжыг сөгылга-чуруму-биле онзагайланып келген. Адмирал Нахимов орус далайжыларны далайжы форма кеткен суворовчу кайгамчыктыг маадырлар деп адаан: Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгези дээш тулчуушкуннарга далайжылар идепкейлии-биле киришкен.

Большевиктериң партиязы, В. И. Ленин болгаш И. В. Сталин аныяк Совет республикаже империалистериң халдаары чайлаш чок деп үвени баш бурунгаар билгеш, Совет республиканың туруп келгениниң баштайгы хүннеринден эгелээш-ле улустуң чаалап алыышкынын камгалап ап шыдаар чепсектиг күштерни тургузуп эгелээн.

Эш Сталинның инициативазы-биле Волга, Каспий, Днепр, Онеж болгаш өске-даа шериг флотилияларны тургускан. Аныяк Совет республиканы базарын оралдашкан Колчактың, Деникининиң, Врангельдиң,Юденичиниң аг-шериин, империалистиг 14 күрүнелериң армияларын чылча шаварынга ол флотилиялар улуг рольдуг болган.

Америк-англи империалистериин организастааны даштыкы интервенцияга удур демиселге, ак-гвардейжилерге удур тулчуушкуинарга матростар далайга-даа, кургаг черге-даа дайзын-биле демисежип, Кызыл Армияны улуу-биле деткип турган.

Империалистиг болгаш хамааты дайыннар база оортан болгаш ажылагый үрелиишкинни Шериг-Далай Флодунуң байдалынга аар когаралды таварыштырган. Бистиң корабльдеривистиң элээн кезээ сугже дүжүрүүп кирген азы чамдыызын америк-англи империалистер алгаш барган, а ооң бүдүн артканнары капитал септелге кылыры негетинип турган. Флоттуң судно тудар болгаш судно септээр черлери улуу-биле үрелген турган. Корабльдерге тускай эртемниг далайжылар хөйү-биле чедишпейн турган.

Хамааты дайын доозулганының соонда дораан-на большевик партия болгаш совет чазак флотту чаартып турган-ла болгаш социалистиг күрүнениң далай кызыгаарларын быжыглаарынче кирипкен. 1921 чылдың мартта партияның X съездизи Шериг-Далай Флодун быжыглаарынче угланган шиитпирни үндүрген. Ол ажыл талазы-биле партиягa комсомол идепкейлиг дузаламчыны көргүскен. 1922 чылдың октябрьда Аныяктарның Коммунистиг Эвилелинин 5-ки Бүгү-россий съездизи В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның инициативазы-биле Шериг-Далай Флодун комсомол шефке алыр дугайында шиитпир үндүрген. Корабльдерниң бодунуң составы болгаш шериг-далай училищелери мун-мун комсомолчулар-биле долдунган. Шериг эвес организацияларга ажылдап турган далайжы коммунистер база флотка ээп чедип келген.

Шериг далайжылар боттарының дайынчы мергежилин кызымаккай чүткүлдүү-биле болбаазырангайжыдып турганнар. Эш Сталин 1929 чылдың июльда Кара далай флодунга чорааш, оларны улуу-биле үнелээн. Эш Сталинның бижээни: «Бистиң ниити херээвис дээш үүү-даа чүвеге белен, кайгамчыктыг кижилердир, дидим болгаш культурлуг эштер-дир.

Ындыг эштер-биле ажылдаары тааланчыг-дыр. Ындыг дайынчыларның хүрээлениге киргеш, дайзынга удур демисежири тааланчыг-дыр».

Сталинчы беш чыл планнарының чылдарында Кара далай болгаш Балтий флоттары чаа корабльдер-биле долдунган. Эш Сталинның айтыышкыны-биле 1932 чылда Оожум-океан флоду, а 1933 чылда Сонгучүк флоду тургустунган.

Большевик партиянын, совет чазактың болгаш эш Сталинның бодунуң кичээнгейиниң болгаш сагыш салыышкынының ачызы-биле ССРЭ-ниң Шериг Далай Флоду чанныг ышкаш дайынчы күш болу берген. Ол флот бистиң Төрээн чуртувусту дайзыннардан камгалаарынга, фашистиг Германияны болгаш империалистиг Японияны чылча-шаварынга канчаар-даа аажок улуг рольдуг болган. Ада-чурттуң Улуг дайынынын бүгү дургузунда бистиң Шериг-Далай Флодувус болза, Совет Армияның шынчы болгаш идегелдиг дузалакчызы болуп турган. Шериг Далай Флоду болза, чер кырының шериглери-биле кады харылзаалыг хөделип турган, дайзынга чылча шавыышкынныг согуушкуннарны берип турган.

Совет Армияның үш мун дурттуг фронтузу солагай талазы Кара далайга, а оң талазы Баренцово далайга туруп турган. Далайлар кызыгаарларында флангаларны Карадалай болгаш Сонгу-чүк флоттары камгалап турган. Сонгу-барының чүкке, Балтий далайга Лениниң хоорайының камгалалынга Балтий флот туруп турган. Флот бүрүзү оларның мурнунга салдынган дайынчы сорулгаларны чедиишкинии-биле шиитпирлеп турган. Совет корабльдер иштики болгаш даштыкы коммуникацияларны камгалап, дайзының далай оруктарынга идепкейлиг хөделип, дайзының тылынга шериглер аппарып дүжүрүп, миналар болгаш миналыг сугларны арыглаар операцияларны чорудуп, дайзының баазаларынче кирип турган. Олар дайзының мун-мун корабльдерин болгаш дайынчы техника, шериглер дажыглап чораан транспорттарын далайже дүжүрүп киргилээн.

Севастопольдуң маадырлыг камгалалының 250 хүннериниң дургузунда совет дайынчылар болгаш Кара далай флодунуң далайжылары дайзынның он-он мун солдаттарын болгаш офицерлерин чок кылып, дайзының хөй санныг техниказын үзүткаан.

Кара далай флодунуң корабльдери болгаш ужар-чүүлү Крым дээш шиитпирлиг тулчуушкуннарның үезинде үүгле 1944 чылдың апрель 8-тен май 12-ге чедир немец шериглерлиг хөй корабльдерни далайже дүжүрүп киирген болгаш дайзының 70 суднoларын кемдедип кергеткен. Ленинград чанынга дайзыны чылча - шаварынга, Карельдиң мойналыынга дайзының камгалалын буза таварып киреринге, Прибалтиканы хостаарынга Балтий флодунуң далайжылары идепкейлиг киришкен. Печенка область дээш, база фашистерден Норвегияны хостаары дээш тулчуушкуннарга Сонгу-чүктүң далайжылары бедик маадырлыг чоруун көргүскеннер.

Совет Армияга Дунай флотилиязы улуг дузаламчыны көргүскен. Дунай хемни өрү 2 мун километр чыгыы черни эрткеш, ол флотилияның далайжылары болза, Европаның алды күрүнелериниң девискээринден гитлержилерни үндүр сывыларынга совет дайынчыларга дузалашкан. Белоруссияга дайзынын төп бөлүглээшкинин чылча шаварынга, ону оон ынай ойладырынга олар чугула рольдуг болуп, Совет флоттуң тугун Берлинге чедиргеи.

Оожум океан флодунуң болгаш Амур флотилиязының далайжылары япон агрессорларга удур совет шериглериниң күштүг шавар-халдаашкынынга идепкейлиг дузалажып, Курил ортулуктарындан болгаш Мурнуу Сахалинден дайзынны аыштап арыглаарынга, Кореяны хостаарынга, империалистиг Японияны чылча-шаварынга киришкен.

Совет далайжылар—Совет Эвилелиниң ийи дапкыр Маадырлары Сафоновтуң, Шабалиннының, Фильченковтуң, Куропятниковтуң, Голбецтиң, Корнийчукийниң, Бринкоуның болгаш оон-даа өскелериниң кайгамчыктыг маадырлыг чоруктарын улус чон кажан-даа утпас. Оларның маадырлыг чоруктары социалистиг Төрээн чуртуң алдарын улгатырган.

Дайзынны ашкаш тиилелгени чаалап алырынга Шериг-Далай Флодунуң канчаар-даа аажок улуг ролюн демдеглээш, эш Сталинның бижээни:

«Совет далайжыларның дайынчы чорудулгазы кызыгаар чок быжыг туруштуу-биле болгаш эрес маадырлыы-биле, дайынчы бедик идепкейлии-биле болгаш дайынчы мергежилдии-биле онзагайлатынып турар. Суг иштинге чоруур хемелериниң суг кырының корабльдериниң далайжылары, далайжы ужудукчулар, артиллерийжилер болгаш чадаг шериглер орус флоттуң кажан кезээдеги чаңчылдарындан бүгү-ле үнелиг үүлдерни алган болгаш сайыраткан.

... Советтиг Төрээн чуртунуң мурнунга бодунуң хүлээлгезин флот эчизинге чедир күүсеткен».

Бистиң далайжыларывыстың маадырлыг чоруун болгаш дайынчы мергежилин човет чазак бедин-биле үнелээн. Хөй корабльдер, кезектер, катыжыышкыннар болгаш ийи флотилиялар ССРЭ-ниң орденнери-биле шаңнаткан. 513 далайжыларга Совет Эвилелиниң Маадыры атты тывыскан, 7 далайжыларга Совет Эвилелиниң ийи дапкыр Маадыры атты тывыскан.

Дайын сөөлүндеги үеде коммунистиг партия, совет чазак болгаш эш Сталин боду ССРЭ-ниң Шериг-Далай флодун быжыглаар дугайында сагыш салыышкынын кошкатпайн турар. 1945 чылда эш Сталин мынча деп бижээн: «Совет улус бодунуң флодун улам-на күштүг болгаш күчүлүг болурун күзеп турар. Бистиң улузувус флотка чаа-чаа дайынчы корабльдерни болгаш чаа баазаларны кылып бээр».

Улуг башкызының айтыышкынын күүсетпишаан, ССРЭ-ниң ажылчы чоннары Шериг-Далай Флодун амдаа улам күчүлүг болгаш күштүг болдурарынга бүгү үүлдерни кылып турар.

Улустуң деткимчезин болгаш ынакшылын шериг далайжылар хүнбүрүде көрүп билип турарлар. Дайынчы корабльдерни үүл-бүрү тускай эртемниг он-он мун ажылчыннарның болгаш инженерлериниң холу-биле чүс-чүс үлетпүр бүдүрүлгелери кылып турар. Совет улус бодунуң эң эки оолдарын флотче чорудуп, оларны болбаазырангай дайынчы техника-биле болгаш боолар-биле чепсеглеп, дериг-хекерслер-биле болгаш идик-хеп-биле хандырып турар.

Шериг-далай күштерин быжыглаар дугайында улустуң сагыш салыышкыны болза, Армияга, Ужар-чүүлге болгаш флотка дузалаар хөй-ниитиниң эки-тура ниитилелингe ажылчы чоннарның идепкейлиг киржилгези-биле база илеретинип турар. Ол ниитилелде чүс-чүс мун аныяктар шериг-далай херээн өөренип, Төрээн чуртунуң төлептиг камгалакчылары, далайжылар болурунга белеткеннип турарлар.

1947 чылдың августа эш Сталин Кара далай флодунга чораан болгаш «Молотов» деп крейсер-биле далайга чораан. Улуг баштынчының бодун үдеп чорааны эш Косыгинге мынча деп чугаалаан сөстери шериг далайжылар дугайында ада-өгбе ёзузунуң сагыш салыышкыны-биле сиңниккен: «Далайжыларның чуртталгазы-биле, аъш-чеми-биле, идик-хеви-биле болгаш амыдырал байдалы-биле эки таныжып көрүнер. Олар болза, оларның дугайында эки сагыш салыр хире төлептиг кижилер чүве».

Шериг-Далай флодунуң дугайында сталинчы сагыш салыышкынга харыы кылдыр шериг далайжылар дайынчы болгаш политиктиг белеткелин улам-на бедидеринче, дайынчы техниканы сайзырангайжыдарынче корабльдерге болгаш флотаның кезектеринге сагылга-чурумну организастыг чорукту быжыглаарынче бүгү күштерин салып турар.

Совет улустуң эрге-ажыктарындан, Төрээн чуртуң эрге-ажыктарындан бедик чүве бистиң флодувустуң матростарында болгаш старшиналарында, офицерлеринде, генеральдарында болгаш адмиралдарында чок болгаш турбас-даа. Төрээн чуртунуң күчүзүн быжыглаар болгаш камгалаар дээш олар боттарының күштерин-даа, амы-тынын-даа хайыралавайн келген болгаш кажан-даа хайырлавастар.

Америк-англи империалистериниң кыпсып үндүрерин оралдажып турары делегейниң чаа дайынының айыылын чаңгыс минутада-даа утпайн, совет далайжылар социализм чуртунуң далай кызыгаарларының камгалалында серемчилелдиг туруп, ооң күрүне эрге-ажыктарын идегелдии-биле камгалап турар.

Контр-адмирал И. ИВАНОВ.

Евгения Скарелина Каа-Хем районнуң үлетпүр комбинадында элээн каш чыл ажылдап турар. Ол бодунуң дааранықчы хүлээлгезин эки күүседип, ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип турган.

Кажан районнуң колхозчу тудугларына туйбу хереглетинге бээрге, ол бир дугаарында эки-тура-биле туйбу кылчын эгелээн. Ол бодунуң эки даараныып ажылдап турганы дег, ам туйбу кылырынга база эки киржип, нормазын хүн-бүрү 120—140 хуу күүседип турар.

Чуруқта: районнуң үлетпүр комбинадының туйбу заводунуң туйбу кылыкчызы Евгения Скаредина.

Чуруу **А. Ермолаевтиң.**

Ак-сеткилдиг күш-ажыл

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-билс). Чыргаландыда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артели (даргазы эш Биче-оол) бо чылгы тудуг планын чедиишкинниг боттандырып турар.

Тудуг бригадазында эш Адыяага удуртурган 64 кижи доктаамал ажылдан, олар чуртталганы 24 чаа бажыннарын дооскан—деп, Тес-Хем күүскомунуң даргазының оралакчызы эш Чадамба бүзүредип демдеглээн. Ол ышкаш колхозта магазинниң чаа бажынын ажыглалда киргеннер.

Артельдиң конторазын база чуртталганың 5 бажыннарының крышаларын кылбышаан, эткен чылын шала туткан 6 өрээл школаны дооскан. Ол ышкаш эге школаның столоваязының тудуун ам үүгле шалалап, соңгаларын кылырын артырган.

Тудуг бригадазында күш-ажылдың организастыг чуруму эки турган. Оларда столяр Шойдак ажыл нормазын үргүлчү 150 хуудан ажыр күүседип, тайгада ыяш дилекчизи эш Хүлер-оол хүнде 80 кубометрниң орнунга 125 кубометрни кылып турар. Ол ышкаш бызаңчылар Үүкей, Аралбин, Саванбин олар үүгле боттары мурнакчылар эвес, ак-сеткилдиг ажыл-иш дээш организакчылар болуп турар.

Мөренде совет суур

Мөрен дээрге Эрзин хемче кирген бичежек, саарыгланчак хемчигеш чүве. Ооң уннунга-даа, ооң аскынгадаа 1947 чылга чедир дүдүй бергилээн ийи чаңгыс аңмаарлардан өске кандыг-даа тудуг суур чок турган.

Ам ында «Сталинчы орук» колхозтуң сууру бар. Суурда 40 ажыг чаңгыс-аай хевир-биле кылган чаа чуртталга бажыннары, бир эге школа, кижи, мал эмнелгелериниң салырларының, магазинниң бажыннары, элээн хөй мал кажаалары кылдынган.

Колхозчулар хирлиг, самдар өглерден чырык чаагай бажыннарже кирип, культурлуг амыдыралды эгелээннер.

Колхозчу суурну улам улгатырарының, колхозчу бүрүзүн бажыныг, колхозтуң малын чылыг чырык кажаалыг болдурарының, колхозка бүдүрүлгениң, культураның тудугларын көвүдедириниң сорулгазын күүседир дээш тудуг бригадазында колхозчулар улуг күжениишкин-биле ажылдап турар.

Мөренде колхозчу суур болза, тыва улустуң амыдыралын чаагайжыларынга үндүрүп турар Сталинчы сагыш салыышкынның херечилели.

К. ХЮЛЕР-ООЛ.

Дүжүт ажаап алыышкынының үезинде кино көргүзүглерин организастыг чорудар

Дүжүт ажаап алыышкынын чедиишкинниг чорударынга кино көргүзүглерин чоннуң ортузунга организастаары улуг рольдуг.

Совет кинематографияның эң эки чуруктарының көргүзүглерин чорудар чорук болза, массаларның политиктиг идепкейниң өзүлдезинге арганы берип, колхозчуларны чаа күш-ажылче сорук киирип, сталинчы бедик дүжүт дээш демиселчилерниң хүрээлениң көвүдедиринге дузалыг болуп турар.

Август, сентябрь айларда көдээ кино салбырларынга болгаш кинностационарларга эң эки совет кинофильмнер чорутунар. Каа-Хем районнуң кино туруштарынче «Байлак чай», «Доннуң шахтёрлары», «Уттундурбас 1919 чыл», «Мордов АССР» болгаш оон-даа өске фильмнер чооку хүннерде чорутунар.

Хову турлагларынга кино көргүзүглерин чорударынга областың кинофикация эргелелиниң 16 автокино салбырлары болгаш 18 көжер кинолары чер-черге доктаамал ажылдаар.

Хоорайларга, көдээ черлерге болгаш колхозтарга 29 кезек турум кино точкалар база ажылдаар. Август айда бүгү көдээ кино туруштарынче чечен чогаал фильмнериниң 368 тайылбыр бижиктерин кинофикация эргелели чоруткан турар.

Оон ангыда чечен чогаалдыг болгаш документальдыг фильмнерге көдээ ажыл-агый талазы-биле темаларлыг, оон иштинде «Тарааны канчаар камгалап ажаары», «Бедик дүжүттүң мастерлери», «Ажаап алыышкын үезинде тараа чидириглери-биле демисел», «Үрезиннер шынарын экижидер дугайында агрономнуң беседазы» болгаш өске-даа кино журналдарның 65 хоолгалары районнарже чорутунган.

Кажан кино сеанс бүрүзүн көдээ ажыл-агыйның специалистериниң лекциязы-биле ийикпе, азы тайылбырлалы-биле үдеткенде эртем тайылбырлыг фильмнериниң көргүзүглери чедиишкинниг болурун ажылдың дуржулгазы көргүзүп турар.

Тараа ажаап алыышкын кампаниязының үезинде көжүп чоруур киноларның маршрудун чөп таарыштырарынче, киносеанстарны организастаарынга болгаш көжер киноларны транспорт-биле чогуур өйүнде хандырарынга ВКП(б) райкомнары болгаш райкүүскомнар кино ажылдакчыларынга чогуур дузаламчыны көргүзери улуг күзенчиг.

Н. ОЧУР,

областың кинофикация эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы.

Колхоз бүдүрүлгезинде коммунистер

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазында коммунист эш К. Седип идепкейлиг ажылдап турар.

Тайгадан чудук болгаш чингиз сөөртүрүнүң хүлээлгезин ол күүседип келген. Бодунуң онаашкан ажылынга ол ак сеткилдиг болгаш харыысалгалыг болур чоруун херек кырында дөргүскен. Ажылдың хүн нормазын үргүлчү 110—130 хуу чедир күүседип келген. Ол элиеп турар аъттарынга камныг, оларны азырал ажаалгазынга онза эптиг болуп турар. Ол ышкаш аът транспортунуң херекселинге камныг чоруун көргүзүп келген.

Эш Седип үүгле ол онаашкан ажылынга кызымак болуп, кызыгаарлатынып турар эвес, партийжи даалгаларны үлегерлиг күүседип турар. Партия хуралдарынга үргүлчү идепкейлиг киржип келген. Бодунуң ажылдап турар участогунга хууда үлегерлиг чоруун көргүспүшаан, колхозчулар ортузунга күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр дугайында кижизидилге ажылынга болгаш организакчы ажылга тодаргай дузалажып келген.

Колхозтуң даргапында коммунист эш Конгар ажылдап турар. Ол болза, Чодураа ховузунга баштайгы МЧАЭ тургустунуп турда-ла ажылдап эгелээш, ам бо хүнге чедиш үзүктел чок ажылдап келген. Эш Конгар кандыг-даа даалгаларны болгаш чагыларны кончуг ээлдеп байдал-биле хүлээп ап, ону базала үлегерлиг күүседип келген.

Ол тараа, сиген кезер машиналарның болгаш тракторларның, автомашиналарның кылып болур херекселдерин болгаш үүрмек кезектерин кылгаш хандырып турар. Оон кылган ажылының продукциязы шынар талазы-биле эки болуп келген, ынчангаш ол бодунуң дарганнаар ажылынга онза мергежилдиг чоруун көргүскен. Кажан хову болгаш шөл ажылдарының чугула кампанияларының үелери болу берген-де өске ажылдап турар өөрү-биле кады ол үнүптер. Ол бодунуң кылыр ажылынын херекселдерин бүрүн ап алыр. Оон дөжү болгаш масказының даажы сиген шөлдериниң азы тараа ховузунга чаңгыландыгынналып турулаар.

Колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң мурнакчы болуп турар чоруунга колхозтуң баштаар черинде болгаш ында партия организациязы чоргаарланып турар.

А. ДОНГАК.

Колхозтуң чаа суурунда

Хайраканның Эл-Бажынга эткен чылын 2—3 хире-ле чавыт бажынчыгаштар көстүр чүве. Олар элээн чылдарда немешпейн уламчылап келген болгаш харын элендизи четкен багай тудуглар турган.

Ворошилов аттыг көдээ ажылагый артели Улуг-Хем районда аныяк колхозтарның бирээзи. Оон сууржуур деп эгелеп турган төвүнден Эл-Бажынга чедир 9 хире километр. 1951 чылда артельдин ниити хуралындан колхозтуң төвүн Эл-Бажынга болдурарын шиитпирлээн.

Күш-ажылга ынакшылдыг колхозчуларның кызымак чүткүлүндеш кыска үенин иштинде улуг ажылдар кылдынган. Артельдин тудуг бригадазының бригадири эш Сириниин удуртулгазынга 42 кижи, 16 аът, 6 терге, 1 машина доктаамал ажылдап келген. Олар чуртталганын 35 бажыннарын көжүрүп туткаш, ажыглалда киирген.

Моон-биле кады артельдин бо чылгы тудуг планын күүседиринге бригада база-ла багай эвес көргүзүглерлиг болуп турар. Чуртталганын 7 чаа бажыннарының ханаларын дооскан. Ол ышкаш 25 орунныг уруглар яслизинин фунтаментизин база салып эгелээн.

Артельдин ниитилештирген мал ажылын сайзырадырынга тудуг бригадазы база улуг кичээнгейин салып турар. Бригаданың бир бөлүү саман кылып турар, ында хөйү-ле херээженнер. Олар бо чылын 40 мунну кылыр планныг турган, август 1-ге чедир 50 мун саман бүдүргеннер. Саман-биле 120 инек база 35 бызаа кирер кажааларын ханаларын бүрүн дооскан. Ол ышкаш 500 хой кирер кажаанын, 50 тонна үреэин тараа складының ыяш материалдарын белеткеп дүжүрүп алган.

Ажылдың темпизин дүргедедир, шынарын экижидер дээш демисел улам дынзып, тудугжуларның социалистиг чарышка алган бот-хүлээлгелерин үргүлчү хынап турар. Күш-ажылды шын организастаар, бызаңчыларның ортузунга политиктиг кижизидилге ажылын парторганизация секретари эш М. Лопчаа эки удуртуп турар. Артельдин төвү кончуг чараш кудумчуларлыг чаа суур кылдыр калбарып турар.

В. БАИР.

Ыяш ажып-агый черинде херээженнер

Херээженнер болза, ажыл-агыйның, бүдүрүлгениң ажылдарынга идепкейлиг киржип, ниитиниң херээнге кызымак чоруун көргүзүп турар чижектер Тожу районда бар. Сыстыг-Хемниң ыяш ажыл-агый черинде херээженнер боттарынга онаашкан ажылдарны эки түннелдиг күүседип турарлар.

Ыяш ажыл-агый черинин бүдүрүлгезинде комсомолчу кыстар Т. Маады, О. Хапа олар ыяш белеткелиниң талазы-биле онаашкан ажылының нормазын үргүлчү 116—140 хуу күүседип келген. Ыяш белеткелинде херээженнер область төвү—Кызыл хоорайны чаагайжыдарынче угландырган ыяш белеткелиниң планын чогуур өйүнде күүседирин болгаш белеткетинген ыяшты суг оруубиле Кызылче дүрген салдадып чедирерин хандырып, үргүлчү ажылдап турар.

Херээженнер организакчызы эш Күшкаштаарның удуртканы бүдүрүлгеде херээженнер ында эге школаның тараан ногаазын, картофелин чайгы үеде эки ажаап, пок үнүштерни арыглап келген. Чоокта чаа херээженнер 40 кижи аңаа воскресник база чоруткан.

Ыяш ажыл-агый черинин тараан ногаа шөлүнде 14 херээженнер үргүлчү ажылдап, сиген ажаап алыышкынында 20 херээженнер идепкейлиг киржип турар.

В. ҮЗЕК.

1952 чылдың баштайгы чартыында бараан саарылгазының түннелдери

Областың хереглекчилер ниитилелдериниң организациялары 1952 чылдың баштайгы чартыында бараан саарылгазының ниити планын ажыр күүсеткен. Бүгү системаның чартык чылда ниити түннелинде үүрмектеп садар садыг черлери планын 106,9 хуу, хөй-ниитиниң чемненилге черлери 109,9 хуу, ниити саарылганы 107,3 хуу кылдыр күүсеткен.

Бараан саарылгазының болгаш хөй-ниитиниң чемненилгезиниң саарылгазының планнарын моон адаанда хереглекчилер ниитилелдери бедик түннелдиг күүсеткеннер: Кара-Суг көдээ хереглел кооперациязы—123,8 хуу, Улуг-Хем райпозу—114,6 хуу, Чаа-Хөл—113,9 хуу, Чөөн-Хемчик — 111,4 хуу, Кызылдың көдээ райпозу—107,2 хуу, Кызылдың горпозу—106 хуу күүсеткилээн болгаш оон-даа өске райполар, көдээ хереглел кооперациялары ажылчын кооперативтер база-ла бараан саарылгазының планын күүсеткеннер. Бараан садар даалгазын күүсетпээн болгаш ажылчы чоннарның хереглелдерин хандырарына кичээнгей салбайн турган Тес-Хем райпозу, Элегес ажылчын кооперативи, Хову-Аксының көдээ хереглел кооперациязы, Тере-Хөл, Тожу, райполары планын күүсетпээннер. Ылаңгыя Өвүр райпозу бараан саарылгазын чүгле 89 хуу, столовая саарылгазын 31,9 хуу күүсеткен.

Бараан саарылгазын күүсетпейн турар райполар күрүнеге дыка хөй орулгаларны **чедир бербээн** болгаш бүгү областың бараан саарылгазының элээн улуг хуузун кудуладып турар. Хөй-ниитиниң чемненилгезиниң саарылгазы ниитизи-биле 109,9 хуу күүсетинип турар болза-даа, 11 хереглекчилер ниитилелдери ол талазы-биле планын күүсетпээни тергиин четпес. Кара-Суг, Хову-Аксының ажылчын кооперативтери хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң планнарын чүгле 80 хуу хире күүседип, багай ажылдап турары ол хереглел кооперативтериниң баштаар черлериниң болгаш ында администрация черлериниң, база Облпотребсоюзтуң хөй-ниити чемненилгезинге улуг кичээнгей салбайн турар четпес ажылындан улуу-биле хамааржып турар.

«Чурттуң экономнуг амыдыралы дамырак суг дег аттыгып шыдаан, ол үлетпүр-биле көдээ ажыл-агый продукциязының моон соңгааргы өзүүшкүнүнче угланган стимулдуг болган түрүн деп күзээр болза, база бир чугула үүл херек, үүл дизе, хоорай биле деревняның аразынга, чурттуң районнары биле областарның аразынга, улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларының аразынга делгеренгей бараан саарылгазы херек»—деп, эш Сталин бисти өөредип турар. Бо алдарлыг айтыышкынны большевикчи күүседирде бүгү садыг организациялары, оон ажылдакчылары садыгның ажыл чорудулгазынга шын башталганы тургузары негетинер.

Ындыг турбуже, садыг ажылының талазы-биле четпестер бисте дыка хөй. Чижээлээрге, Облпотребсоюзтан Мөңгүн-Тайга районунче бир колонна чүүк машиналарын чорудар дээнден бээр каш неделя эрткен, ону ам-даа чадажып турар. Облпотребсоюзта чүүк сөөртүр машиналарлыг транспорттуң тускай конторазы бар хирезинде-ле ындыг болуп турар.

Чүүк машиназы Кызылдың садыг баазазынга келгеш үр манаар, бараннарны шарып, савалап кагбаан болур үүлдер хөй удаа таваржып тургулаан. Ынчангаш машинаны манадып тургуспас ужурунда план, чагыг-даа барымдаалавайн белеине бараннарны чүдүргеш хамаан чок чорудуптарга райполар хүлээп албайн дедир чорудуп турар үүлдер база бар болуп турар.

Садыг ажылынга экижидилгени чедип ап, бо чылдың баштайгы чартыында илерээн четпестерни узуткаарда садыг организацияларының боттуг ажыл-хөрек кырынга чедингир ажылы негетинип турар. Чылдың ийиги чартыында, ылангыя дүжүт ажаалдазының болгаш күрүнеге тараа дужаалдазының үезинде садыг ажылынга улуг кичээнгейни салып, калбак хереглелдиң бараннарын хову бригадаларынга, тараа үүлээп алыр пунктуларга садыглаарын, оон ынай тараа хүлээп алыр черлерге ниитиниң чемненилгезин организастаары садыг организацияларындан негетинип турар, а ол организациялар ынчаар ажыллаардаа ужурлуг.

И. ЛОПСАН.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Ревизия комиссиязының ажылын күштелдирер“

Бо чылдың июльдуң 6-да үнген № 131 «Шын» солунга парлатынган «ревизия комиссиязының ажылын күштелдирер» деп эгелиг үүлге Чаа-Хөл районда «Победа» колхозтуң ревизия комиссиязының ажылдавайн турарын шүгүмчүлээн.

Ол үүлдү барымдалааш ревизия комиссиязы бодунуң ажылын экижидип турар. Чоокта чаа колхозка ревизияның хыналдазын кылган болгаш аная илерээн четпестерни дүрген узуткаарының хемчеглерин алыры-биле бодунуң саналын колхоз баштаар черге киргеп.

Мал өстүреринің күрүне планын күүседиринче

Улуг-Хем районда Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артели ниитилештирген мал ажылын сайзырадып, күрүнеиң мал өстүрер планын күүседиринче кол кичээнгейни салып турар. Малга эки шынарлыг чем белеткээрин, кажаа суурну шынаржыдарын болгаш мал ажылынга кызымак, ол талазы-биле дуржулгалыг колхозчуларны быжыглап тургузарын үргүлчү чугулалап келген.

Ол бүгү өске-даа хемчеглериниң түннелинде артель мал өстүреринің үш чыл планын ниитизи-биле 117 хуу күүсеткен. Ылангыя эрткен чылын хой болгаш өшкүнүн бажы 1950 чылга удур 17 хуу, чылгы малдың—7 хуу өскен. Ол ышкаш бо чылдың баштайгы чартыында артельдиң малы эрткен чылга удур ниитизи-биле 8 хуу өзүлделиг болуп турар.

Малдың өзери оон чаш төлүн менди доруктуруп алырында деп чүвени колхозчулар медерелдир билип, ол ажылче онза кичээнгейни угландырып турар. Артельдиң хойжузу коммунист Хавак эрткен кыжын төрээн 300 хойдан 330 хураганы, өшкү кадарчызы эш Кызыл-оол 230 өшкүден 237 анайны чаңгыс-даа чидириг чокка камгалап алган.

Күрүнеиң мал өстүреринің планын шевергин боттандырары дээш удуртулганы артельдиң даргазы эш М. Чаш-оол, ында парторганизация секретари эш М. Лопчаа багай өвес чорудуп турарлар. Ажылда чедиишкиннерни улам быжыглап, 1952—53 чылдарның кыжынынга удур белеткел ажылдары амгы үеде улам дынзыгып турар.

Бар кажааларны септевишаан, 120 инек кирер чаа кажааның курун саман-биле тудуп дооскан, 35 бызааларга бир кажаа база белен болган. Ол ышкаш 500 хой кирер кажааның болгаш 25 ажыл аттары турар кажааның ыяжын бүрүн белеткеп алганнар.

Малга четчир эки шынарлыг чем белеткээр чорук күрүнеиң мал өстүрер планын күүседиринге чугула айтырыгның бирээзи. Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары август 5-ке чедир 40 тонна сигенни ажаап алганнар, олар бо чылын 700 центнер силос салыр планын 1600 центнер кылдыр күүсеткен. Ам сиген шөлдеринде 30 кижи, 3 машиналар доктаамал ажылдап турар.

В. БАЙР.

Өөрүп тур бис

Бистиң обласка башкы училищези тургустунгандан бээр элээн каш чыл эрткен. Ону дооскан тыка хөй студентилер эге школаның башкызы деп хүндүлүг атты албышаан, областың бүгү булуннарында ажылдап турар.

Ынчалза-даа училищениң тускай бажыңы чок турган. Бо чылын училищениң ийи каът даш бажыңын тудуп тургускан болгаш аная сентябрь 1-ден эгелеп өөредилге эгелээр.

Ам ол бажыңның тудуу колдуунда дооступ, иштики, даштыкы дериг хереклелдерин кылып турар. Ында областың тус-тус районнарындан келген ажылчыннар ажылдап, боттарының оолдарының болгаш кыстарының эртем билиг чедип алыры дээш бүгү күжүн салып ажылдап турарлар.

Оларның аразында Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраа сумузундан келген Д. Бичик, М. Картна, Д. Даржа олар хүн бүрүнүң нормазын үргүлчү ажыр күүседип турарлар. Ылаңгыя чугай ээлдирикчизи Даржа нормазын 180 хуу, чазаныкчы Картна 165 хуу күүседип турар.

Большевик партияның, Совет чазактың бистин обласка хүн-бүрү чедирип турар дузаламчызының ачызында бис чаа, чырык чаагай школага чаа күш-биле өөренип эгелээр бис.

Д. ИРГИТ.

Белекке кым шөлээ бергенил?

Барыын-Хемчик районнуң Эргибарлык көдээ Советте магазин эргелекчизи эш Белек магазинни үргүлчү хааглыг тургузуп турар.

Ол магазинден садыг кылып алыр дээн кижилер ону бажыңындан барып сүрүп ап турар.

Совет садыгны масса чонга чоок, оларның калбак хереглелин дыңнаңгыр хандырар кылдыр тургузарының айтырыын эш Белек боттандырбайн турар. Магазинге кижилер садыг кылып алыр дээш кээрге үргүлчү шугулдаар, каржыланыр чоруктарны Белек үндүрүп турар.

Колхозтуң фермаларынга, хову бригадаларынга бараанны аппарып салыглаар ужурлуг тургаш эш Белек магазинни ам 10 чыгам хонукта хаап каан. Чугула бараннар садып алыр дээн кижилер ажылдан чартыгып, 20—30 километр черде магазиннерже баар чорукка таваржып турар.

Садыгжы Белек болза, бо изиг ажыл өйүнде кымның-даа шөлээ чөпшээрели чокка Кара-Хөлче төрелдеп чоруй барган. Бо чорук садыгжы Белектиң ниитиниң сонуургалындан хоорук, бюрократсыг байдалын херечилеп турар.

Х. КУНГАА.

Ыт-кадын чөптүг ажыглаңар

Ыт-кадын улустуң эмнелгезинге шагдан тура цынга деп аарыгга удур ажыглап келген.

Бистиң үевисте ыт-кадын витамин «С»-тин (аскорбин кислотазының) байлак үнер дөзү кылдыр калбаа-биле ажыглап турар. Витамин «С» цынга аарыгларының ажык болгаш хаалчак чажыт хевирлерин (ниити кошкаашкынны, шагзыраар, дүрген туруп баскыраар болгаш ажыллаар арганы кудуладыр чоруктарны) чүгле болдурбайн, үзе эмнеп турар эвес, харын кижиниң организмин дыка шыдамыккай болгаш ажылдаар аргалыг болдурар, халдамырлыг аарыгларга удур оон удурланыр чоруун улгатырар, чамдык аарыгларны туберкулёзту, өкпениң дегдириишкинин, кодунуң оюлганнаар аарыын болгаш өске-даа аарыгларны эмнээринге болгаш ол аарыглардан кижи чиик аарып эрттеринге арганы берип турар.

Витамин «С»-ти ажыглаарга балыгларның этинери болгаш аараш, сегип турар кижилерниң күжүүнүн катап тургустунары дүрген болуп турар. Витамин «С» болза, чемненип турар чемниң шынары (калорийлиг) хамаан чокка, организмде бүдүмелдерниң шын солуушкунунга эргежок чугула.

Витамин четпес болганының ужурундан уругларның өзери өйүнде эвес болур болгаш улуг кижилер дүрген кырыыр. Кижиниң өйүнде амыдыралчы ажыл-чорудулгазын болгаш шын хөгжүлдезин хандырып шыдаар витамин «С»-тин дүн-хүнде хемчээли болза, 50—60 миллиграмм аскорбин кислотазы болур, эң эвээш хемчээли 200 миллиграмм болур. Сааттыг болгаш уруг эмзирер хереэженнер, ол ышкаш витамин «С»-ти хөй хереглээрин негеп турар аарыг кижилер дүн-хүнде 200 миллиграмм чедир ажыглаар.

Витамин «С» ногааларда, погаан үнүштерде, каттарда (инеккараа, чыжыргана болгаш өске-даа каттарда) бар болуп турар, ынчалза-даа, аскорбин кислотазы 10—17 хуу чедир бар болуп турар ыт-кадында ол хөй болур. Ыт-кадында каротин (провитамин «А»), рибофлавин (Витамин В 2), цитрин (витамин «Р»), яблоко болгаш өске-даа кислоталар база дубил бүдүмелдери хөй бар.

Хими-фармацев заводтары ыт-кадын аскорбин кислотазының янзы-бүрү концентраттарын болгаш поливитамин препараттарын бүдүрүп үндүрериниң калбаа-биле ажыглап турар. «Халосас» деп эм препаратты оон кылып турар ол эм-биле баар аарыгларын: холециститтерни (өт хавынын хувулуп аарыыр аарыгларын) болгаш холангиттерни (өт дамчыыр оруктарның хувулар аарыгларын) чедиишкинниг эмнеп турар.

Бажыңга байдалыга бүдүн каттарны болгаш иштинде үрезиннерин база дыралчак үүлдерин ап каапкан, бодун 35—40 градус температурага кургаткан, каттарны ажыглаар. Ийи улуг шөпулак ыт-кадын бир стакан изиг суугга соолдур хайындырар болгаш чартык стакан соок турнуктуругну чемненир мурнунда чарткык шак бурунгаар ижер.

Областың бүгү аптекаларындан, аптеканың садыгларындан болгаш санитиенаның магазиннериниң рецепт чокка ыт-кадын болгаш оон бодун негенер.

П. ЧЕРКАШИН.

Школаның хереклелдерин сандарадып турар

Сүт-Хөл район Хөлчүктүгнүң Ман-Чүрекке эге школа турган. 1951—52 өөредилге чылы доозулганы-биле кады ол школаның хамык хереклелдерин Алдан-Маадырда Калинин аттыг колхозтуң эге школазының эргелекчизи Чимит биле кладовщик Лузан олар хүлээп алганнар.

А херек кырында ол эштер школаның хереклелин алгаш карак огу дег камгалаарының улуу кайы-хамаан чок сандарадыпканнар. Школаның тумбочкаларын, табуреткаларын, демир печкаларын ол чернин чону үлежип алган турар. Ол школаның мурнуку кладовщиги Мочурга 7 мун ажыг рубльдиң хереклелин самчыгдаан.

Шак мындыг чоруктарны биле тура школа эргелекчизи Чимит кандыг-даа хемчег албайн турар.

Орук септелгезинче кичээнгей салыр

Каа-Хем районнуң орук тудуунуң килдизи (эргелекчизи эш Решетников) орук септелгезинге кандыг-даа кичээнгейни салбайн турар болгаш район иштинде оруктарның болгаш көвүрүглерниң септелгези мынчага чедир эгелевээн.

Районда оруктарның септелгезин чорутпааны-биле автомашиналарның болгаш тергелерниң шимчээшкининге улуг моондак ужуражып турар. Дүжүт ажаап алыышкынынга болгаш күрүнеге тараа дужаашкынының үезинге чедир каш-ла санныг хонуктар арткан турбуже, районнуң күүсекчи комитеди болгаш оон орук килдизи база көдээ Советтер оруктарның септелгезинче кичээнгей салбайн турары тергиин четпес.

Б. БАЗЫР-ТАРАА.

Москва — бистиң Төрээн чуртувустуң найсылалы

Совет кижи бүрүзү каяа-даа чорааш, төрээн Москвазы-биле кезээде үзүлбес холбаалыг. Москва дээрге чүгле улуг орус улустуң национал чоргааралы эвес, харын ССРЭ-ниң бүгү улустарының национал чоргааралы-дыр.

Москва—чер бөмбүрзээнде социалистиг чурттуң найсылалы болур.

Москва сес үүс чылдар ажыг туруп турар. Октябрь революциязының тиилелгезинин соонда Москва чаа амыдыралды эгелээн, а 1918 чылдың март 11-ден эгелеп Москва улуг Совет күрүнеиниң найсылалы болган.

Совет кижилер эң эки үүлдерни артырып ап, херек чок үүлдерни солуп, Москваны катап тургузуп, чаагайжыдып, ону бөмбүрзекте эң чараш хоорай кылдыр кылган. Кудумчулар асфальта-биле шыптынган оларның хөйү, эң ылангыя Горький кудумчузу алгытынган болгаш дорт кылдынган. Тротуараларның эриин дургаар липтерниң одуруглары шөйлүп чоруткан, а хоорайның кыдыында эң чараш паркылар болгаш сквералар чаптылган. Магистральдар чаа үүс-үүс хөй каът бажыңнар-биле каастатынган. Чаңгыс үүгле школалар безин дөрт үүс ажыг тургустунган. Ада-чурттуң дайынының үезинде эш Сталинның айтыышкыны-биле Саратов—Москваның газ дамчыдылгазының шугумун тудуп тургускан. Ынчангаш москвачылар чиик өртектиг болгаш эптиг одалга үүлүн алган. Совет эргечагырганың үезинде Москва хемни кежилдир делгем көвүрүглер чаптылган, ол көвүрүглер болза, калбааның талазы-биле делегейде бирги черде болуп турар.

Дайын сөөлүнде Москвада тудуг ажылы чаа күш-биле калбартынган. Кайнаар-даа көөрге чер болганда чаа тудугларның бедип үнүп турар каттары көстүр. Москва—улам-на туттунуп турары ол.

«Сокол» метрозунуң станциязындан ырак эвесте Песчаный кудумчуда дүрген бүдүрген, тудуг бүгү Совет Эвилелинге билдингир. Мында тудуп турар бажыңнарны заводтарга кылган кезектерден таарыштыр эптеп турар. Куруг турган участокта ажыл конвейер ёзузу-биле бир бригада фундаментини салып турар, оон соонда өске бажыңнарның тудуунга баар, а ол бригаданың орнунга база бир бригада келгеш, өске ажылды кылып эгелээр. Ындыг янзы-биле эки планнатынган, школаларлыг, уруглар садыгы, кино театрлыг, магазиннерлиг 300 чурттага бажыңныг бүдүн район дүргени-биле тургустунуп турар. Хоорайның өске-даа булуннарында тудуг ажылы Песчаный кудумчуда ышкаш үзүктел чок метод-биле туттунуп турар.

Эш Сталинның бодап кылганы ёзугаар Москвада каш-даа бедик тудуглар тургустунуп турар. Ол тудуглар чараш болгаш бедии-биле туттунуп турар!

Ломоносов аттыг Москва университеди — делегейге эң-не улуг университет болур. Мында бистиң бүгү республикаларывыстың оолдары болгаш уруглары өөренип турар, маңаа бистиң акы-дунма бүгү улустарывыстың төлээлекчилеринге ужуражып болур. Олар шуптузу Герценнин, Белинскийнин, Лермонтовтуң, Чеховтуң өөренип турган черинде өөренип турарлар. Университет канчаар-даа аажок өскен, ынчангаш оон эрги бажыңы аная тыпкыш апарган. Университеттиң канчаардаа аажок улуг бедик бажыңы ам Ленин дагларында туттунуп турар. Ленин дагларында бедик тудугну, совет эртемниң эң-не каас болгаш чараш ордузунуң тудуун москвачылар улуг сонуургалдыы-биле көрүп турар.

Ленин дагларынга воскресенье санында даштыкы аалчыларның янзы-бүрү экскурселээшкинин көрүп болур. Олар шуптузу улуг тудугну—эртемниң ордузун ынакшылдыы-биле көрүп турарлар.

Ленин дагларында эртемнер ордузундан ырак эвесте Москва университединиң профессорлар-башкылар чурттаар 10—14 каът бажыңнарның тудуу кылдынып турар. Ол бажыңга чурттага шөлү 27 мун дөрбелчин метр хемчээлдиг 612 чурттага бажыңнары бар. Оон крышазы калбак дески, аная улус дыштанып олурар. Ол черден бүгү Москва адыш ортузунда чүве дег көстүр.

Ажылчы чоннарның чаагай байдалын чайгылыш чок экижидер дугайында партияның, чазактың болгаш эш Сталинның бодунуң ада сагыш-салыышкыны 1952 чылда Москваның хоорай ажыл-агыйын хөгжүдериниң планында тодаргай илергейлетинген. Чаа бюджеттиң ниити хемчээли 3.364 миллион рубль болуп турар. Чарыгдалдың кол кезии—бүгү бюджеттиң 54,2 хуузу социал-культура хереглелинге, азы школаларга, уруглар албан-черлеринге, поликлиникаларга чарыгдатынар.

Хоорайның оон-даа ынай сайзырадылгазының талазы-биле ажылды кылырынга чарыгдаар акша хөреңгизинин үндүрүүшкүнү эрткен чылын шиңгээтинген капитал салыышкынындан бо чылын 700 миллион рубль ажып турар. Москваның тудугжулары эш Сталинга чоруткан чагаазында алган бодунуң хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседип турар. 1951 чылда ажыглалче 735 мун дөрбелчин метр чаа чурттага шөлүн киргген. Ол болза, 1950 чылда ажыглалче киргениниң 200 мун дөрбелчин метр хөй. 1951 чылда планда 19 школалар тудары көрдүнгениниң орнунга 24 чаа школаларны тудуп тургускан. Ол бүгү бистиң найсылалывыстың тайбын, тургузукчу күш-ажылының дугайын чугаалап турар. Ынчангаш бистиң найсылалывыс улам-на чайгылыш чогу-биле чаагайжып турар.

Совет найсылалдың чаартылгазын болгаш кааскалгазын эш Сталинның удуртулгазы-биле ажылдап кылгаш, 1935 чылда хүлээп алган чаартырының кол планы ёзугаар күүсетинип турар. Ол план ам удатпас долузу-биле күүсетинер, а чамдык эң чугула кезектери үүгле күүсетинген эвес, харын ажыр күүсетинген. Партияның болгаш чазактың шиитпири ёзугаар найсылалды улам чаартырының, 20—25 чылдар дургузунда кылыр кол планын ажылдап кылып турар.

Ол шиитпирде Москваның дугайында болгаш совет кижилерниң дугайында большевиктер партиязының болгаш улуг Сталинның сагыш-салыышкыны чаа күш-биле илеретинип турар. Большевиктер үүгле хоорайның хевир тургузуун чаарткан эвес, ол ышкаш оон үлетпүрүн чаарткан. Сталинчы беш чыл планнарының чылдарында найсылалда машина тудуушкунунуң, электри технигинин, химияның чаа заводтары өзе берген.

Москвада делегейде эң эки Метрополитенни тудуп тургускан. Оон станциялары чер адаанда ордулэрынга дөмей. Станцияларны янзы-бүрү өңнүг мраморлар-биле болгаш граниталар-биле кылган, форфор база тадарбас кан-биле каастап кылган. Метронуң тудуушкуну үргүлчүлеп турар. Ам удатпас узун дурзу чээрби километр хемчээлдиг база бир чаа магистраль туруптар, ол магистраль найсылалдың чедиулуг вокзалдарын катыштырар. Метрополитениң төвүнде алды үче шугумнар чарлып чоруур. Бир шугум Москва-хемниң адаа-биле ийи удаа кежер. Метролар, трамвайлар, троллейбустар, автобустар бир хүннүң дургузунда миллион-миллион пассажирлерни ынай бээр дажыглап турар. Найсылалдың делегейде эң эки метрозу москвачыларга бир чылдың дургузунда мун-мун шак камнаалганы бээр. Моон мурнунда хоорайның бир кыдыындан бир кыдыынга чедир чоруурда бүдүн шакта чоруур турган. Ам ол хемчээлди 15—20 минутала эрттип турар апарган. Үлетпүрлүг Сталинский районга чедеринге 10 — 15 минутадан хөй эвес үе хереглеттинер. Ам мында ыяш бажыңнарның орнунда чаа, эптиг даш бажыңнарны көрүп болур. Автомобильдер арыг асфальталарда маннап турар болгаш школалар, амбулаторийлер бар, садтарда ногаанчыдылга бар. Эрги Симонов хүрээзинин турган черинде Сталин аттыг автозаводтуң каас-чараш культура Ордузу бар. Бо районда совет гиганнар — Сталин аттыг завод, «Шарикоподшипник», «Динамо» заводтары туруп турар. Ол заводтар совет күрүне-биле кады өзүп быжыккан. Сталин аттыг завод—делегейде автомобиль заводтарының эң улуу. Ол завод чаасканн өртек талазы-биле революция мурнунда Москваның бүгү берип турганындан хөй продукцияны берип турар. 1931 чылда дазыр болгаш пок дөгер чер турган черде «Шарикоподшипник» заводу бар. 1932 чылда ол завод баштайгы ээлчегниң продукциязын берип эгелээн. Ол база-ла делегейде бүдүрүлгелериниң бир улуу болур. Оон турар бажыңы чүс мун дөрбелчин метр шөлдү эжелеп турар. Ол бүгү болза, Ленин—Сталинның партиязының тургусканы индустриализастаашкынның күчүлүг бүдүрүлгелери болур.

Бодунуң партия организациязынга удуртурган москвачылар совет чуртта эгелекчилер, мурнакчылар болуп турар. Төрээн чуртунга ажыктыг болур дизе, чаа-чаа үүлдерни тургузар ужурлуг деп совет ажылчыннар эки билир. Ынчангаш олар чаартыкчы ёзунуң оруу-биле чоруп турарлар.

Москваның дээди өөредилге черлериниң профессорлары болгаш эртем ажылдакчылары бүдүрүлгелериниң ажылдакчылары-биле кады ажылдавышаан, эртемниң болгаш техниканың чаа чедип алыышкынларын бүдүрүлгеге чедиишкинниг шигээдип, бүдүрүлгениң технологиязын сайзырадып, оон-биле чергелештир үлетпүрүнүң чаартыкчыларының ажыктыг дуржулгалары-биле эртемни байыдып турар. Москваның И. Сталин аттыг станок тудуушкунунуң институдунуң коллективи ол улуг ажылга идепкейлиг киржип турар.

Сталинчы шаннадың лауреады профессор Семенченконуң болгаш металлдар кезериниң кафедра эргелекчизи профессор Кривоуховтуң удуртулгазы-биле кадыг-күштүг хереклелдиң чаа конструкцияларын белеткеп кылган.

Москваның ажылчы чоннарының бүгү тургузукчу ажылының удуртукчу ролю Москваның партия организацияларында туруп турар. Москва болза, мурнакчы эртемниң, культураның болгаш уран-үүлдүң төвү болур. Совет эртемниң штабы—ССРЭ-ниң Эртемнер Академиязы бодунуң ажылын Москвада кылып турар. Москвада Бүгү-эвилелге ужур-дузалыг 40 солуннарны парлап турар.

Москвада теорияның болгаш политиканың айтырыгларын, культураның, эртемниң айтырыгларын чырыдып бижип турар партияның, эртемниң болгаш литератураның хөй санныг удуртулга журналдарын парлап турар.

Революция мурнунуң Москвазынга шупту 80 библиотекалар турган. Социалистиг Москвада 64080 мун ном фондулуг 2253 библиотекалар бар. Оон иштинде 10 миллион ажыг номнуг, делегейде эң эки Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин аттыг библиотеказы бар.

Бистиң улуг найсылалывыс болза, театр болгаш музыка культуразының төвү болур. Найсылал 30 ажыг театрлар-лыг, оон иштинде Күрүнеиниң академиктиг улуг театры, Биче театр, Москваның Горький аттыг Уран-үүл театры болгаш өскедаа эң мурнакчы театрлар бар.

Москва—тиилээн социализмниң символу болуп, делегейниң бүгү булуннарында дыңналып турар. Москва—делегейде баштайгы социалистиг күрүнеиниң алдаржазын найсылалы. Социалистиг найсылалчы чер бөмбүрзээнин эң эки кижилериниң бодалдары, бүзүрелдери болгаш салым-чолу угланган. Москва—реакцияга болгаш чаа дайынның кыпсыкчыларынга удур бүгү депшилгелиг демократтыг күштерниң демиселиниң төвү.

Москва—чырыткылыг келир үе—коммунизмни тургузуп турар бүгү шынчы кижилерни бодун долгандыр катыштырып турар, найыраадың болгаш тайбынның символу болур.

М. ДЕЛЕГ,
А. ЦУРКАН.

Делегейниң XV олимпия оюннарының шаңналдарының дугайында

Делегейниң XV олимпия оюннарында совет спорттуң делегациязының удуртукчузу Н. Н. Романов-биле „Правда“ болгаш „Известия“ солуннарның корреспондентилериниң беседалажыышкыны

«Правданың» болгаш «Известиянын» корреспондентилери делегейниң XV олимпия оюннарынга совет спорттуң төлээлериниң Хельсинкиден ээп чанып келген удуртукчузу эш Романовту олимпия оюннарының доозулган түннелдериниң дугайын чугаалап бээрин дилээннер.

Н. Н. Романов дараазында чүүлдерни дыңнаткан:

Июльдуң 19-тан августуң 3-ке чедир болуп эрткен делегейниң XV олимпия оюннары болза, олимпия маргылдааларын эрттирип келгениниң дургузунда болганындан эң-не улуг оюн болган. Олимпия маргылдааларынга 70 чурттарның 7 муң хире эр, херээжен спортчулары киришкеннер.

Олимпия оюннарының маргылдааларының программазынга спорттуң дараазында хевирлери кирген: чиик атлетика, гимнастика, классиктиг болгаш хостуг хүреш, бокс, аар атлетика, баскетбол, футбол, боодалга спорту, сугга халыышкын болгаш эштириниң, улуг, биче хемелерни эжери, чадаг терге спорту, сугга бөмбүк ойнаашкыны, фектование, аът спорту, парус спорту болгаш хокей.

XV олимпия оюннары спорт мастерствозунуң бедик деңнели-биле ылгалып турган. Аңаа делегейниң эң шыырак спортсменнери киришкен.

Даштыкы парлалганың чаңгыс-аай сеткил-биле демдеглээни болза, олимпия оюннарынга Совет Эвилелиниң спортсменнери оларже канчаар-даа аажок сонуургалды көдүрген болгаш маргылдаага делегей ужур-дузазын киирген.

Совет төлээлериниң составынга 334 эр, херээжен спортсменнер киришкеннер. Олар оът хокейинден аңгыда олимпия оюннарының программазында көрдүнген спорттуң бүгү хевирлериниң маргылдааларынга киришкен.

Совет спортсменнер доозулган олимпия оюннарынга улуг чедиишкиннерни чедип алганнар. Олар делегейниң 2, Европаның үш болгаш делегейниң 11 рекордтарын тургусканнар. Совет спортсменнер 106 олимпия медальдарын чаалап алганнар, оларның иштинде 38 алдын, 53 мөн-гүн болгаш 15 хүлер медальдар бар.

Олимпия оюннарынга совет эр, херээжен гимнасчылар делегей тергиделиниң мастерствозун көргүскеннер. XV олимпия оюннарынга гимнастиканың абсолюттуг чемпиону атты бистиң совет спортсменнеривис Виктор Чукарин чедип алган. Үш алдын болгаш ийи мөнгүн медальдар-биле ол шаңнаткан. Олимпия оюннарынга 2 алдын болгаш 4 мөнгүн медальдар чаалап апкан Мария Чороховскаяга гимнастиканың абсолюттуг чемпиону аттыг тывыскан.

Классиктиг хүрешке бедик мастерствону совет мөгелер: аар дензилиг Иоганес Коткас, чартык чиик дензилиг Яков Пункин, чиик дензилиг—Шозам Сафин болгаш аажок чиик дензилиг—Борис Гуревич олар көргүскен. Олар доозазы алдын медальдар-биле шаңнаткан, база олимпия оюннарының чемпиону атты оларга тывыскан. Классиктиг хүрештиң маргылдаазынга Шалва Чихладзе мөнгүн медальды чаалап алган болгаш Николай Белов база Арутюн Герян олар хүлер медальдарны тус-тус алганнар.

Хостуг хүрештиң маргылдаазынга бир дугаар черни база ССРЭ-ниң спортсменнери чаалап алганнар. Олимпия оюннарының хостуг хүреш маргылдааларынга алдын медальдарны чаалап алган совет Давид Цимакуридзе (ортумак дензилиг) болгаш Арсен Мекокишвили чемпионнар болган.

Олимпия оюннарынга шылгарангай чедиишкиннерни совет аар атлетиктер чедип алганнар. Рафаэл Чимишкян (чартык чиик дензилиг) классиктиг хүрештиң талазы-биле делегейниң чаа рекордун тургускан. Ооң чедип алган түннели—337,5 килограммны кым-даа ажыр көдүрүп шыдаваан. Чиик дензилиг штангистерниң маргылдаазынга киришкен совет спортсмен Иван Удодов олимпия оюннарынга рекордту тургускан. Классиктиг хүрештиң түннелинде Иван Удодов 315 килограммны көдүрген.

Кайгамчыктыг тиилелгени Трофим Ломакин (ортумак дензилиг) тутган. Ооң түннели—417,5 килограмм.

Совет штангистер Рафаэл Чимишкян, Иван Удодов болгаш Трофим Ломакин алдын медальдар-биле, Николай Саксонов болгаш Григорий Новак—мөнгүн медальдар-биле, Аркадий Воробьев—хүлер медаль-биле шаңнаткан.

Совет спортсменнер чиик атлетиканың талазы-биле маргылдаага элээн хөй шүүлделерни чедип алган. Херээжен совет спортсменнер Нина Ромашкова, Елизавета Багрянцева болгаш Нина Думбадзе диска октаарының талазы-биле делегейде эң-не шыырак болгаш көстүп көрбээн тиилелгени көргүскеннер. Нина Ромашкова дисканы 51,4 метр ырадыр октааш, олимпияның чаа рекордун тургускан болгаш алдын медальды чаалап алган. Ийи дугаар черни ээлээн Елизавета Багрянцева мөнгүн медаль-биле, үш дугаар черни ээлээн Нина Думбадзе—хүлер медаль-биле шаннаткан.

Ядро идериниң талазы-биле делегейниң чаа рекордун Галина Зыбина тургускан. Ооң түннели 15 метр 28 сантиметр болган. Леонид Щербаков үш дагын ажа халыышкынның талазы-биле европаның чаа рекордун тургускан.

100 метр черге дөрт кижиниң эстафединге Лев Колчевтиң, Леван Санадзениң, Борис Токаревтиң болгаш Владимир Сухаревтуң көргүскен түннели (40,3 секунда) Бүгү-эвилелдиң чаа чедиишкини болган. Совет спортсменнер: А. Игнатева 400 метр черге чарышкаш, Литуева 400 метр черге моондактыг чарышка чарышкаш, Надежда Хныкина 200 метр черге чарышкаш, Мария Голубнича 80 метр черге моондактыг чарышка чарышкаш, Александра Чудина узунун халыырынга чедип алган чедиишкиннери болза, Бүгү-эвилелдиң рекордтары болур.

Академиктиг эжиишкин кылырының талазы-биле 22 харлыг ленинградчы эжикчи Юрий Тюкалов маргылдаага кайгамчыктыг тиилелгени чедип алган. Тюкалов ийи муң метр дистанцияга маргылдашканнарны кончуг дүрген эрткеш, алдын медальды чаалап алган. Академиктиг эжиишкинге өске-даа совет спортсменнер чедиишкинниг болганнар. Башкарыкчы туда чокка эжиндирилгеге ийи дугаар черни алган Жилинге болгаш Емчук оларга мөнгүн медальдарны тывыскан. Тудалыг эжиндирилгеге киришкен Браго, Родимушкин, Комаров, Борисов, Амирагов, Гессен, Самсонов, Крюков болгаш Поляков (туданың башкарыкчызы) оларны мөнгүн медальдар-биле демдеглээн.

Совет спортсменнер боодалга спортунуң талазы-биле бир дугаар черни алган. Анатолий Богданов дайынчы винтовкадан боолаарының талазы-биле олимпияның чаа рекордун тургускан. 300 метр черге 1200 санны алыр тургаш, 1123 санны аткан. Анатолий Богдановка алдын медальды тывыскан. Биче калибирлиг винтовкалардан боолаарының маргылдаазынга Борис Андреев мөнгүн медальды чаалап алган.

Олимпия оюннарынга баскетболистерниң совет командазы эки киришкен. Бразилияның, Уругвайның, Чилиниң шыырак командаларын ол команда тиилээш ийи дугаар черни чаалап алган. Команданың киржикчилери И. Лысов, О. Коркия, С. Бугаусов, А. Конев, К. Петкявичдзе, И. Каллан, Ю. Лагунавичус, Н. Джорджикия, Х. Крусс, В. Власов, А. Маисеев, Озеров олар мөнгүн медальдар-биле шаңнатканнар. Олимпия оюннарынга бистиң футболистеривис, велосипедчилеривис, эштикчилеривис болгаш сугга бөмбүк ойнакчыларывыс боттарының чедип болур аргаларындан элээн күду киришкеннер. Аът спортунуң, фектованиениң, парус спортунуң спортсменнери куду түннелдерни көргүскеннер.

Он алды хүннериниң дургузунда уламчылаан олимпия оюннарының түннелинде совет спортсменнер 494 санны, чок болза, эң-не хөй санны ойнап алганнар. Парлалганың мурнунда дыңнадып турганы ёзугаар АКШ 490 санны алган турган, ынчалза-даа сөөлүндеги тодарадылга ёзугаар база-ла 494 санныг болганнар.

XV олимпия оюннарынга чаалап алган санының талазы-биле ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың спортсменнериниң сөөлүн колдап ээлээн Венгр Улус Республиканың спортсменнери чедиишкинниг киришкеннер. Венгр спортсмен И. Чермак молот октаарының талазы-биле делегейниң чаа рекордун тургускан. Венгр ватерполистер, эштикчилер, гимнасчылар, боксёрлар эки чедиишкиннерлиг болганнар. Бир дугаар черни болгаш алдын медальды чаалап алган Венгрияның футболистери өске командалар-биле боттарының ужуражылгазын бёдик деңнелге эрттирген.

Чехословакияның алдарлыг чиик атлетикчизи Эмиль Затопек кайгамчыктыг чедиишкинниг болган. Ырак дистанцияларга эң-не шыырак маннакчылар-биле маргылдааларга ол үш алдын медальдарны чаалап алган.

Олимпия оюннарынга Швециянын, Италияның, Финляндияның спортсменнери чедиишкинниг киришкеннер.

Даштыкы болгаш совет парлалганың мурнундагы демдеглээни ёзугаар июльдуң 29-та олимпия комитединге бистиң билдириишкиниристе айыткан чамдык судьяларның талазындан бооп турган дорт болгаш чөптүг эвес фактыларны айытса чугула. Судьяларның дорт болгаш чөптүг эвес чамдык шиитклелериниң түннелинде Совет Эвилелиниң-даа, өске-даа чурттарның элээн хөй спортсменнериниң өске кижилер-биле ужуражыышкыннарынга алган санын судьялар өжегээрээн кудулатканнар. Чижээлээрге, Совет спортсмен Шоцикастың удурланыкчызы дыштанып алгаш, Шоцикасты ойгур шапсын дээш бокс судьязы ону доктаадып турганы маргылдаалыг чорук болур.

Ол ышкаш фин боксёр Лукконенге хамаарыштыр судьяның шын эвес шиитклели болган. Ооң-биле кады ылангыя маргылдааның сөөлгү хүннеринде, чамдык америк спортсменнерге судьялар чаалап албааны тиилелгелерни тыпсыгылап турганнар.

Маргылдааның бүгү-ле хевирлеринге шынчы болгаш чөптүг судьялар турган чүве болза, Совет Эвилелиниң болгаш өске-даа чурттарның спортсменнери элээн хөй шүүлделерни алган турар дээрзинге канчаар-даа дадагалза турбас.

Олимпия оюннары аңгы-аңгы чурттарның спортсменнериниң дем ыатыжылгазын деткээн болгаш оларның тайбынче, өңнежилгеже күзениишкиннин көргүскен. Олимпия оюннарының фин организакчылары оюннарны корум-чурумнуг болгаш организастыг эрттирери дээш, болдунар-лаг аргаларны кылганын демдеглезе чугула. Совет төлээлериниң мурнундан он бешки олимпия оюннарын эрттиреринин талазы-биле олимпиаданы эки оранизастааны дээш фин оргкомитетке өөрүп четиргенимни парлалганы дамчыштыр илередиксей-дир мен.

(Август 6-да «Правда» солундан).

Кыдат ажылчыннарның чедиишкини

ПЕКИН. Бүдүрүп үндүрүүшкүннү көвүдедири болгаш камналганың корум-чуруму дээш ажылчы чоннарның патриоттуг чарыжының чоруп турарының дугайын кыдат солуннар медеглеп турар. Пөс-таавы үлетпүрүнүң болгаш пөс-таавычыларның Бүгү-кыдат профэвилелиниң бүгү чурттуң пөс-таавычыларынга үндүрген кыйгырыын «Женминьжибао» солун августуң 6-да парлаан. Май айда Хао Цзям-ойнуң бригадазының эгелээн чарыжын ам-даа калбартырынче ажылчы чоннарны кыйгырып турар. Бригаданың кыйгырыы Кыдаттың пөс-таавычыларының ортузунга улуг нептерээшкиниг болуп, изиг деткимчени алган. Июнь айның төнчүзүнде ол чарышка 455 бригадалар болгаш цехтер киришкен, Циндаода, Шанхайда, Тяньцзиньде, Уханьда, Чунцинде, Танпанда болгаш өске-даа хоорайларда 70 фабрикалар киришкеннер. Пөс-таавычылар күрүне даалгазын ажыр күүседири болгаш пландан дашкаар камналга чыылдазын көвүдедири дээш демисежип турарлар. Соңгу Цзянсуда күрүненің дус устывыжының коллективи чедиишкиниг ажылдап турар. Мурнакчы дуржулганы ажыглап турганының ачызында ол устывыш чери сөөлгү дөрт айларның дургузунда чыл планын 76,56 хуу күүседиткеш, ам келир чылдың кылыр ажылын кылып турар.

Лю Чан-фунуң бригадазының кан эзилдирикчилери тергиин эки ажылдап турар. Тяньцзинде күрүненің металлургия заводунда ооң бригадазы 37 чаартыкчы саналдарны киирген болгаш 1.807 миллион юанны камнап алган деп «Тяньцзиньжибао» солун бижип турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының август 6-да медээлээни болза:

Эрткен хүннүң дургузунда Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң деткимчези-биле камгалалдың тулчуушкуннарын эрги туруштарынга чорударын үргүлчүлеп турар.

Август 6-да Улустуң армиязының зениттиг артиллериязы болгаш адыгжы-аңчыларның отрядтары дайзынның үш самолёттарын аңдара аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан медээлеп турары болза:

Август 5-те болган ийи талалзарның штаб офицерлериниң 11-ги хуралынга тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганың төлевилелиниң туштус кезектериниң дугайында долу дугуржулга чедип алдынган.

Тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганың төлевилелиниң корей, кыдат болгаш англи сөстерин шүүп-түрери чугула апарганда ийи таланың очулдурукчулары-биле консультация ёзугаар кылып болур деп ийи алалар дугурушканнар.

Ындыг янзы-биле тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарның чугаалажыр хүн айтырыында туруп турар бүгү пунктуларның талазы-биле, туттурган шериглерни дедир чандырып чорударының дугайында айтырыгдан өскези долу дугуржулга чедип алдынган.

(СЭТА).

Чилиде ажыл соксадыышкыны

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Чилиде Сант-Ягодан медээлеп турары болза, алыр ажыл төлевирин улгатырарының дугайында ажылчыннарның негелдезиниң уламындан болган 24 шактың ажыл соксадыышкынын чорутканының соонда демир орук шимчээшкини база катап эгелээн.

Ынчалза-даа ажылчыннар—электрижилер ажыл соксадыышкыны кылырын үргүлчүлеп турар.

Порттар ажылчыннары база ажыл төлевирин улгатырарын негеп, ийи хүннүң ажыл соксадыышкынын чарлааннар.

(СЭТА).

Дайын белеткелинге удур

БРЮССЕЛЬ. Шериг албанын эрттиреринин хуусаазын узутканынга удурланган шимчээшкиннин чурттуң иштинде үргүлчүлеп турарының дугайында парлалгалар медеглевишаан турар. Солдаттар-биле сагыш-сеткилди катыштырып турарын илереткен ажыл соксадыышкыны калбарып турар. Трамвай ажылчыннары Льежке кыска хуусаалыг ажыл соксадыышкынын кылганнар.

«Пепель» деп солун Монсаның чоогунда (Эно провинцияда) Каст казарманың солдаттарының шимчээшкинин дугайын тодаргай айтып турар.

Артиллерия кезээнин 100 хире солдаттары август 3-тен 4-че дүнезинде 5 чүүк машиналарын алгаш, Монсе болгаш Шарларуа хоорайларда шериг казармаларынче чорупканнар.

Ол солдаттарны жандармериялар соксаткаш туткан.

(СЭТА).

Тайбың дээш!

ЛОНДОН. Рейтер агентилелдиң корреспондентизиниң медеглелинден билдинип турары болза, «Кипрни демилитаризастаарын болгаш Ортаакы-Чөөн чүкте дайын белеткээриниң талазы-биле англи болгаш америк империалистерниң чорудуп турар политиказын соксадырын» негеп турар кыйгырыгның адаанга салган 95.839 хол үжүктерин чыгган деп «Кипрниң ажылчы чоннарының депшилгелиг партиязы» («Акел») медеглээн.

(СЭТА).

Америк генералдар монополияда бараан болуп турар

НЬЮ-ЙОРК. Генерал Дуглас Макартур «Ремингтон рэнд компани» деп тергиин улуг компанияның баштаар черинин даргазында томуйлатырган дээрзи парлалга төлээлеринге билдинип турар. Макартурнуң кандыг хөлези алыры билдинмейн турар, ындыг-даа болза, Ассошийтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң алган медеглелдер ёзугаар бижип турары болза, Макартурга бир чылда-ла 100 муң доллар бээр деп ол компания аазаан болуп турар. 130 миллион ажыг долларны кочнаалап турар «Ремминг рэнд компани» деп компанияның Катышкан Штаттарда турар заводтарының саны 22 чедип турар, а оларда 36 муң кижи ажылдап турар. Оон аңгыда 15 хире чурттарда ооң салбырлары туруп турар. Олар Англияда, Японияда, Швецияда, Норвегияда, Канадада, Бразилияда болгаш Кубада база бар.

«Ремингтон рэнд компаниниң» баштаар черинге Макартурну томуйлаан чорук болза, АКШ-та чанчыл болган практика-биле холбагдалдыг болуп турар. Чүге дээрге, улуг эргелиг генералдар, адмиралдар, эң ылангыя чазак чагыгларын таарыштыр кылдырар талазы-биле ажыл кылып турганнар боттарының шериг албанын эрттиргениниң соонда улуг-улуг компанияларга болгаш банкылар фирмаларынга бедик шалың төлевирлиг эргелерни ап турарлар. Халажып турар улуг эргелиг кижилер шериг черлери-биле ажыктыг харылзаалыг болур, ынчангаш олар боттарының фирмаларынга ажыктыг үүлдү кылып шыдаарлар деп ында ынчаар көрүп турар.

Дайынның үезинде шериг чагыгларын кылдырттып турган, улуг эргелиг америк офицерлер барыкла шуптузу дайын соонда боттарының албанын эрттиргеш, улуг корпорацияларның удуртукчуларында ажылдай берген болуп турарлар. Чижээ, «дузалакчы шериглерни» баштап турган болгаш дайынның үезинде улуг-улуг тудуг ажылдарын хынаарының ажылын кылып турган генерал Сомервелл 1946 чылда халашканының соонда канчаар-даа аажок улуг химия, металлургия болгаш тудуг комбинады— «Копперс компаниниң» президентизи болган. Ол компания эрткен чылын 200 миллион доллар ажып турар түннуг продукцияны садыглап тараткан болуп турар.

Америк армияны хандырарының талазы-биле материалдыг кезектиң начальниги турган генерал Дюшьес Клей болза, «Континентал кэн компаниниң» баштаар черинин даргазы апарган. Ол компани Морганның контролунуң адааанда турар. Ол оон аңгыда Морганның-на контрольдап турары «Ньюмонт майнин компаниниң» директору болгаш Дюпон Морганга контрольдадып турар. «Дженерал моторс корпорейшинин» базала директору болуп турар.

Дайынның үезинде атомнуг энергияга хамаарышкан ажылдарны баштап турган генерал Дейли Гровс болза, «Ремонгтон рэнд компаниниң» вице-президентизи болгаш ол компания болза, амгы үеде Макартурга даргаладып турар.

Далай министерствозунуң пароходтар ажаар черлериниң баштаар черинин начальниги турган адмирал Цер Морили 1945 чылдан 1946 чылга чедир шериг-далай флодунуң материалдыг хандырылга черинин баштаар черинин удуртукчузунга тургаш, амгы үеде «Джонс энд дафлин стил компани» деп металлургия компаниязының баштаар черинин даргазы апарган.

(СЭТА).

Бельгияда шериг албанының хуусаазын узатканынга массалыг удурланыышкыннар

ГААГА. Бельгияда шериг албанының хуусаазын узатканынга удур улустуң шимчээшкининиң калбарып турарының дугайында дыңнадыгны «Де Ваархейд» солуннуң корреспондентизи Брюссельден дамчыткан. Шериг албанының хуусаазын узатканынга удурланыышкынның чалбыыжы бир казармадан бир казармаже улам-на калбарып чаптылып турар. Люценшейдте турар бельги эжелел шериглериниң албанын эрттирген солдаттары чуртунче чанар деп бодал-биле казармаларын кагылааш чорупканнар деп корреспондент дыңнадып турар.

Херсталда шериг заводтарының аныяк ажылчыннары профэвилелдериниң чөвүлелиниң бажыныың баарынга чыскаал кылганнар. Шериг албанының хуусаазын узатканынга удурланыышкынның массалыг кампаниязын организастаарын ол ажылчыннар профэвилелдер удуртукчуларындан негеп турганнар.

Шериг албанының хуусаазын узадыр дугайында хоойлуну күш чок болдурар дээш демисешпишаан, солдаттар болза, өске негелдерни, ылаңгыя акша шалыңны улгатырарының болгаш аъш-чемни экижиреринин дугайында негелдерни база үндүрүп турарлар. Антверпенде сески чадаг шериг батальонунуң үш дугаар ротазы офицерлерге чагыртпастай берген, хыналдага үнериндеп ойталап каапкан. Кейлен-Дельбрюкта (Барыын Германия) казармаларда солдаттар туктарның сыптарын одура хирээлеп каапканнар. 24 ай хуусаалыг шериг албанын тургусканынга удурланып турар солдаттарны шериг полициязы тудуп хоругдап турар. Парламент кежигүннери болуп турар коммунистерниң төлээлери туттуруп хоругдатырганнарга ужуражыр дээрге чөпшээреваан.

Бельгияда шериг албанының хуусаазын узатканынга солдаттарның болгаш ажылчыннарның амгы удурланыышкыннары мооң мурнунда бүгү удурланыышкыннарның эң-не улуу болуп турар деп үстүнде солун айтып турар.

(СЭТА).

ДАЙЫННЫҢ БОЛГАШ АШ-ЧУТТУҢ ПОЛИТИКАЗЫНГА УДУР

Аденауэр чазаан дүжүрерин Нюрнбергтиң чурттакчылары негеп турар

БЕРЛИН. Аденауэрниң милитаристиг, улуска удурланган политиказынга удурланганын илередиринбиле Нюрбергтиң 1500 чурттакчылары митингини эрттиргеннер деп демократтыг парлалгалар бажып турар. Митингиниң киржикчилери Аденауэрниң чазаан дүжүрерин негеп турар резолюцияны хүлээп алганнар. Митингиниң соонда чыскаал болган. Чыскаалганнар: «Аденауэр чок болзун!», «Бистер тайбыңны, ажылды болгаш хлебти күзеп тур бис!» деп лозунгуларны көдүрүп алгаш эрттип турганнар.

(СЭТА).

Пөс-таавы фабриказының ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны

ДЕЛИ. «Свадхината» солуннуң медээлеп турары-биле алырга, Мадхья Прадеш штаттың пөс-таавы фабриказының 22 муң ажылчыннары фабрика ээлериниң талазындан кызып турар чорукка удур ажыл соксадыышкынын чарлаан. Алыр ажыл төлевирин улгатырарын негеп турар ажыл соксадыышкынының киржикчилериниң митингизи Нагпурга болган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

ОБЛАСТА УРУГЛАРНЫҢ МУЗЫКА ШКОЛАЗЫ БОЛГАШ УЛУГ УЛУСТУҢ МУЗЫКА ӨӨРЕНИРИНИҢ КЕЖЭЭКИ КУРЗУ 1952—53 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛДАРЫНДА ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ХҮЛЭЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУРАР

Кирген өөреникчилерни мсон адаанда эртемнерге өөредир: скрипка, рояль, улустуң музыкалары (домбра, баян) болгаш үрер хөгжүм.

Өөрениринин хуусаазы: музыка школазынга 7 чыл, улуг улустуң музыка курзунга 4 чыл.

Музыка школазының өөреникчилериниң бүрүткелин бо чылдың август 1-ден эгелеп чаартып чорудар.

Билдириишкинни бо чылдың августуң 15-ке чедир хүлээп алыр.

Музыка школазының адрези: Кызыл хоорайның Кочетов кудумчузу бажың № 71 (№ 3 школа).

Музыка школазының дирекциязындан.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амчыдыралы, культура амыдыралы болгаш уран-чүүл киржистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьның 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киржистериниң—3—68, иштики информация, бухгалтериянның—3—65

Б01558.

Облкүүскомнуң типографиязы.